

Perrot Jean-Marie (Plouarzel 1877 – Skrignag 1943)

Yann Landevenneg.

Savet e oa bet al leor-ze e galleg gand F. Cornou, hag embannet e 1924, gand eun droidigez e brezoneg gand Yann-Vari Perrot. Ne vo adskrivet amañ nemed ar brezoneg, bet modernnaet an doare-skriva.

Notenn gand “Embann an Hirwaz“ : “nasionalist“ ha “relijiuz“ eo ar skrid-se. Deoh da zoñjal en traou-ze !

Nebeud a dalvoudegez lennegez !

C'hoarierien

An tad Yann, manah euz Landevenneg.

An tad Benead, abad Landevenneg.

Alanig, paotr skol Alan, duk Breiz.

Amalgod, barz brezelour.

Gwezennog, merour Landevenneg.

Goulhen, Breizad a renk uhel.

Ronan, Breizad a renk uhel.

Karadeg, Breizad a renk uhel.

Derig, Breizad a renk uhel.

An tad Rektar, manah.

An tad Katwaran, manah.

Ohtor, mestr an Normaned.

Wilfrid, Norman yaouank.

Rolland, Norman yaouank.

Ar homzer.

Meneh, labourerien, pesketêrien, gwragez ha bugale.

Ar pez-mañ a zo bet c'hoariet evid ar wech kenta e *Gouel ar Bleun-Brug* e Kemper, gand *Paotred Mikêl Noblez* Plougerne, d'an 11 a viz Gwengolo 1924.

Ar ganerien a oa euz a Gemper hagd an Aotrou Cadiou, kure e Sant-Kaourantin, a oa ouz o ren.

Al lienachou evid ar hoariadeg a oa bet livet gand an Aotrou Nicolas, euz a Gastell-Paol.

Gwerz Yann Landevenneg

1^a Kevrenn

Tempo di Marcia

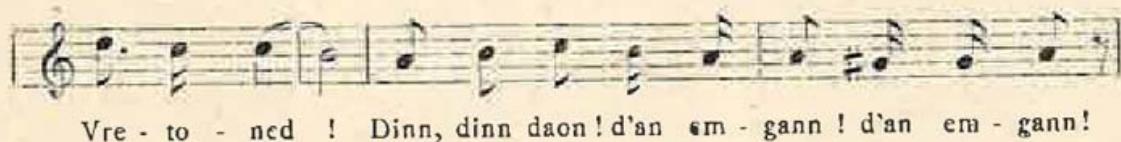
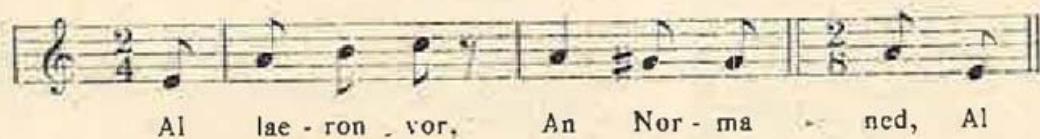
Ton tennet euz Barzaz-Breiz.

GWERZ YANN LANDEVENNEG

I^a KEVRENN

Tempo di Marcia

Ton tennet eus BARZAZ-BREIZ.

Al laeron-vor, an Normaned,
A wask, dre-oll, ar Vretoned.

Sonet eo bet kloh ar brezel
Dre-oll, e touriou Breiz-Izel.

E Landevenneg, kalon Breiz,
Ema 'n tangwall, eun tan direiz.

War hent an harlu, he meneh,
Gand o relegou sakr a deh.

An Tad Yann gand ar veneh all
A gerz war hentchou striz Bro-Hall.

E kañv em o halonou,
E kañv da Vro Goz o Zadou.

Tan ar garantez ‘vid ar Vro
Dindan al ludu a jom beo.

YANN LANDEVENNEG

AR HENTA TRA A WELER

Kent ma sav ar gouel.

Ar Homzer a lavar

En amzer-ze, bremañ mil bloaz, an Normaned,
Paotred ar skrab, hag ar skod-tan, d'ar Vretoned
A ree brezel.

Ar ganerien

Th. Decker

AR GANERIEN

TH. DECKER.

P. Al - las ! al - las

≈

Eur brezel kriz, al laz, an tan, a oa dre-oll,
Korvou ar Zent, 'oe kaset pell, en aon d'o holl,
Diouz Breiz-Izel.

Ar ganerien

Allaz ! Allaz !

AR GANERIEN

TH. DECKER.

mf.

Al - le - lu - ia, Al - le - lu - ia, Al - le - lu - ia !

Al - le - lu - ia, Al - le - lu - ia, Al - le - lu - ia !

Ar Homzer

Med an Tad Yann en-doa hadet
En-dro dezañ had dibabet.

Ar gouel a zav hag e weler an Tad Yann oh ober skol da vugale pennou brasa ar vro, boded en-dro dezañ ; diskouez a ra d'e zesibien eun daolenn hag e weler warni ar gwerziou-mañ :

Deskit anaoud abred
Brudou meur ho tadou,
Ha komz koulz ha barzed
Brezoneg ho mammou.

Ar Homzer

Gand bugale, savet ervad, ez-vihanig,
Dienkrez-kaer, e hell beza, Breiz-Arvorig,
E peb amzer.

Ar ganerien

Th. Decker

Al –le – lu – la. Al – le – lu –la. Ale – lu- la

Ar Homzer

Ma kouez eun deiz, dindan taoliou, he gwaskerien,
Savet e vo, he brud en-dro, gand he mibien,
Fur ha seder.

Ar ganerien

Alleluia ! Alleluia !

Ar Homzer

Pegen izel bennag e hell koueza eur Vro,
Arabad eo morse kredi e ve maro !

ARVEST KENTA

AN TAN

An arvest-mañ a dremen er bloaz 914 e sal-veur abati Landevenneg. Dre dreñv ar peulioù e heller gweled ar mor.

KENTA DIVIZ

YANN hag ALAN

Yann, nehet, a zell dre ar prenestr, ouz ar pez a dremen war ar mor.

Alanig (*o tond en ti*).

An Normaned, Tad Yann, a zo o tond warnom,
Strafullet eo an oll. Mil gwern a weler dezo du-hont
o tond etrezeg amañ.

Yann (*o tiskouez ar mor*).

Ya, Lanig, emaint o tond, tud gouez an hanternoz da ober riñs ha skrab dre amañ, evel
m'o-deus greet tro-war-dro d'an aotchou all m'int bet diskennet enno. Peadra a zo da grena
p'o gweler o tostaad rag n'eus gouenn-dud ebed krisoh egeto dre ar bed. Te n'ez-peus ket
aon ?

Lanig

O ! nann avad ! Al laeron-vor-ze a vo diarbennet, en taol-mañ, adarre evel m'int bet greet
atao beteg-henn. Ar roue, va zad-koz, en-deus kannet anezo a-zoare, diouz ma klevan, e
Kestember, bremañ ez eus c'hweh vloaz warn-ugent, n'eo ket gwir Tad Yann ?

Yann

Ya ! ya ! Stlapet int bet ganto eno, war gwenn o hrohenn, ha Breiz a-bez, dre anaoudegez
vad evid da dad-koz, a lezanvas anezañ Alan-Veur, goude an taol dispar-ze. A ! hennez avad a
oa eun den, kleo, da dad-koz ; ma vije bet beo, Norman ebed n'en-divije kredet en em
ziskouez en aotchou Breiz m'ed gouzoud a reont n'emañ ket aze ken ha setu perga e tistroont.
Netra ne hell o lakaad da fallgaloni ; pa vezont trehet en eul leh ez eont pelloh ha kaer a zo
laza anezo, a-gantchou, nemed laza a rafed, e kaver atao da laza ; broiou an hanternoz a dle
beza eur vagerez laeron, sur a-walh, ha n'ez a morse da hesk.

Lanig

Kannet e vezint adarre, an dud digristen-ze, hab mar ebed... N'eo ket gwir, Tad, e tapint,
diwar o hlopenn, ma tiskennont en douar braz.

Yann

O ! ya, me 'gred, Lanig ; koulkoude biskoaz Breiz n'eo bet tostoh dezi koueza en he foul
eged bremañ. Kerkent ha m'eo deuet amañ ar helou edo listri an Normaned a-wel, an Tad-
abad Benead n'eo ket chomet da vantri. Kuzul-meur an abati en-deus klasket tud da vond
dindan o armou ; Aotrou Poher, da dad, a zo kaset kemennadurez dezañ, med evid c'hoaz
n'en-deus ket degaset euz e gelou.

Lanig

Hen ober a raio ; divenn a raio on douar.

Yann

M'her hred iveauz. Ya ! on douar ; lavared mad a hellez : on tadou eo o-deus greet anezañ ; bremañ ez eus pevar-hant vloaz, pa deuas ar Zaozon da ziframma Breiz-Veur diganto ha pa ne oant ket evid herzel outo ken, or Zent koz o bleinas hag a lakaas anezo da ober o diskenn war aotchou an Arvor. Ar vro-mañ, neuze, ne oa den ebed enni ken, koulz lavared ; ouspenn an hanter euz he zud a oa bet lazet iveauz gand gouezidi an hanternoz ; n'eo ket douarou diberhenn eo a vanke eta ; on tadou a gemeras perz enno, a droas anezo, a hounezas anezo hag a lakaas anezo da rei a-nevez trevajou euz ar re gaerra hag eostou euz ar re builla ; ilizou d'ar gwir Doue a oe savet el leh ne anavezet beteg neuze nemed doueou hudur ar baganed. Diwar gern ar ménhir, ar groaz a zispakas he divreh da venniag or Breiz nevez. Na peger mad e oa neuze on tadou da bedi ; na pegent troet e oant da labourad ; douar Breiz a deuas da veza aour etre o daouarn, ha setu perag e savas c'hoant gand tud gouez ar broiou paourroh da deurel o hrabanou warnezañ.

Lanig

Na pebez tud evelato e oa on tud-koz ha nag a draou kaer o-deus greet en o amzer ; ma hellfem ober kemend-all en on hini ?

Yann

Ya ! Lanig, hag an traou kaer o-deus savet, hirio e venner o diskar ; beteg-henn ar Vretoned o-deus gouezet stourm ; ar Franked o-unan o-deus bet euz o helou ; daoust hag o bugale, war o lerh, a vezat atao dir a-walh war o zal ha nerz a-walh en o halon da zivenn ervad peadra ha beziou o zadou ?

Lanig

Ha perag ne hellfe ket ar vugale beza koulz hag o zud ?

Yann

N'ouzon ket ; dleet eo e vefent, rag amañ e ranker ober unan a zaou ; neuñv pe veuzi ; ar ouezidi-ze a zo o tond warnom ne anavezont ket on Doue ; kasoni o-deus ouz ar gristenien ha ne houennont ket gwell egod diskar o ilizou ; ne jomo ket an oll vad hag a dalv ar boan, en e zav, e Breiz, ma hell an Normaned-ze ober o reuz enni.

Lanig

O ! ya, med ne raint ket ar pez a girint evel-se ; ar Vretoned a zo aze d'o diarbenn.

Yann

Me a garfe a-walh. Sell ! kee da ober eun dro war an tevenn, da weled ha tostaad a ra al listri atao ; an Tad Benead, a zo o tond amañ hag ezomm am-eus da gomz gantañ eur pennadig ; me arabad eo dit mond re bell.

(*Lanig a ya er-mêz hag a stou dirag an Tad Benead pa dremen e-biou dezañ*).

EIL DIVIZ

BENEAD ha YANN

Yann (*o vond da ziambroug Benead*).

Ahanta, Tad, n'eus ket a geleier gwelloh ?

Benead

Nann ! da ! Ha me a gred n'on-eus ken tra da ober ken nemed tehed buanna ma hellim.

Yann

E gwir ?

Benead

Mantruz eo ar pez a glevan. Breiz a-bez a zo o vond da veza lonket ganto evel eur parkad ed gand eun hed killerien-raden. Laza, laerez, lakaad an tangwall en tiez p'o-devez kemeret enno kement tra a vez diouz o doare, setu aze o micher ; on ilizou a vo diskaret ; relegou ar zent a vo stlapet er vann ; an dud, merhed, re goz ha bugale hag all, a vo mahagnet pe zastumet da vond da sklaved ganto du-hont d'o broiou yen ; lamm on-eus roet dezo, bremañ ez eus c'hweh vloaz warn-ugent, e lanneier Kestamber, med gouzoud a raint an tu da zegas deom an dorz d'ar gêr, brao-braz.

Yann

Evelato, 'michañs, ar Vretoned a vo barreg d'o diarbenn ma'z eus eur berad gwad bennag c'hoaz dindan o ivinou.

Benead

A ! siwaz ! Alan-veur n'emañ aze ken da ober dezo bale d'e heul ha bremañ an hanter anezo a zo morgousket ; n'int nehet nemed gand o zraou o-unan ; traou ar Vro, an dra-ze, emezo, ne zell ket outo.

Yann

Gwir eo, ha koulskoude ar Vro, tra an oll, a dle beza diwallet iveau gand an oll !

Benead

Sur a-walh ! Med n'eus a unan war gant o weled an dra-ze ; or henvroiz a zo kousket, med an Normaned a ouezo o dihuna ha p'o gwelint oh ober o renkou dre aze, neuze e hellint youhal, pa vo re ziwezad : « A ! ma vije bet an dra-mañ eun huñvre ! »

Yann

Na pebez dizouezenn a dapint.

Benead

Ha peogwir e lezer ahanom on-unan, penaoz kredi e talvezfe ar boan stourm ouz on enebourien gand eun dornadig tud aonig evel an darn-vrasa euz ar re a zo a-du ganeom.

Yann

Tad, arabad eo fallgaloni ken abred-se ; tud kaloneg ha gallouduz a zo e bro-Gerne, pa lavaran deoh, hag a vo a-du ganeom.

Benead

Heb mar ebed, va mab ; med daoust ha dont a raio roue Breiz ha Mathudoe, Aotrou Poher, war or zikour ? N'o-deus ket teurvezet degas c'hoaz euz o helou hag an enebourien, kerkent ha ma teuio ar mor en aod, a vez aze bremaig e-tal on dor.

Yann

O ! e hellit kredi n'emaint ket o vond da lezel Landevenneg da goueza evel-se etre daouarn al laeron, Landevenneg an abati santel, el leh ma virer gwerziou Gwenhlan hag ar Varzed gwechall, skridou pouezuz a zo e Breiz war an traou brasa c'hoarvezet er hantvejou tremenet, ha beziou ar roue Gralon hag e vignon Gwenole, on Tad mad !

Benead

Nehet on ken ne ouezan ket mui e pe du trei ; an Aotrou 'n Eskob n'eo ket deuet c'hoaz kennebeud ; a-raog an noz e vezou uhel ar mor hag an Normaned a vezou aze. Rag se, mad eo mond, en eun tu pe du ; kuzul a zo bet hag...

Yann

(o troha e gomz d'egile)

Keleier a deu ; piou a oar ? Marteze e teu skoazell deom... Setu va breur Amalgod, ar barz brezelou.

IIIe DIVIZ

Benead, Yann, Amalgod

Amalgod
(*ar hleze en e zorn*)

D'an emgann ! d'an emgann !

Yann

Tad, an dud a deu davedom ; divenn a raint o danvez hag o enor ha pa glevan ahanout o komz evel ma rez, Amalgod, eh anavezan mouez ar gwad a verv ennout.

Amalgod

Va zud a zo aze, ha ma kirit e pignin ganto, war Menez Hom, war Blas-ar-Horn, war Menez Arez ha war Menez-Bre gand kerniel-boud ar brezel da helver an oll d'an argad. Ma kirit e tistagin deoh kan ar brezel.

Benead

O ! paour-kêz paotr, ped den a zo ganez ?

Amalgod

Tri-hant.

Benead

Petra 'ri gand tri-hant den, hag an hanter anezo c'hoaz n'int ket bet oh en em ganna biskoaz, petra 'ri gand tri-hant den pa gouezo kemend-all a vrezelourien warnout ; sell aze , aze ez eus mil gwern o tostaad hag er pardaez-mañ e weli laboused-noz, a vil vern, o nijal diouto ivez.

Amalgod

Gwir eo, braz eo o niver, med ni n'emaom ket on-unan kennebeud.

Yann

Tad, setu amañ Derig, ar hannad ho-peus kaset da Gemper, daved roue Breiz ; ouz ho klask emañ ha marteze e teu da zegas deoh ar helou mad emañ o vond da gemered penn an hent da zond da Landevenneg.

(*Derig a deu ; Yann hag Amalgod a ya d'e ambroug*).

IVe DIVIZ

YANN, BENEAD, AMALGOG, DERIG

Yann

Ahanta, Derig ?

Amalgod

En hent emañ ar roue ?

Derig

Setu amañ petra 'lavar. (*Kinnig a ra eur paper-ler d'an Tad Benead*).

Benead

(*Goude beza lennet gand evez, teñval e benn, a ro al lizer da Yann*).

Ar roue n'eo ket evid ober netra.

Yann

(*goude beza lennet ar paper*)

Tra, pe ne fell ket dezañ.

Amalgod

Re lez-ober en oll eo evelato !

Yann

Ha peseurt digarez vad en-deus klasket da jom er gêr ?

Derig

Digareziou toull. Re a zo da ober, war e veno ; re nebeud a wazed en-deus dindan o armou hag an darn vrasa anezo c'hoaz n'int bet e stourmad ebed biskoaz ; flastret e vefent diohtu en taol kenta heb beza greet vad ebed !

Amalgod

Med eñ eo ar roue ; kurunenn Alan-Veur a zo war e benn ; n'en-deus nemed lavared eur ger hag e pevar horn Breiz e vo gwelet ar hlezeier o sevel raktal er vann ; daoust hag evid chom da vantri, du-hont, etre peder moger, e Kemper, eo he-deus Breiz e zibabet da veza en he fenn ?

Derig

N'en-deus galloud ebed ; kaerloh zo, ne glask ket kaoud ; re bounner diouz e benn e kav kurunenn aour Alan-Veur. Pa bignas war an tron, evel a ouzoh hoh-unan, e oa meur a hini o klask tremen araozañ hag ar re a zo bet trehet gantañ o-deus gwarizi outañ abaoe ; setu aze, dres, perag n'ez a ket koulz an traou er vro ha ma tlefent mond ; aon en-deus rag an aotrou Poher, mab-kaer Alan-Veur, a zo braz an tamm anezaañ iveau hag a vefe laouen, e hellit kredi, ma hellfe lakaad e vab da azeza war gador e dad-koz, ar roue Alan-Veur ; ar Gourmelon, an ano a roue en-deus ha netra ken ; aotrou eo e kér Gemper ha ne oar ket zoken lakaad e halloud a aotrou da dalvezoud eno !

Yann

N'az-peus ket lavaret dezañ en-doa tro gaer da lakaad an oll da anaoud e halloud en eur vale e penn ar vrezelourien a-eneb an Normaned.

Derig

Lavaret a-walh, med n'en-deus greet eur van ; eur hrener eo ha gand krenerien n'eus netra da ober ; ar broiou gwella a ya da goll gand tud evel-se !

Amalgod

Ha n'eus ket eun all gouest da gemer e gurunenn, da bignad war e varh ha da gerzoud d'an emgann e penn e Vretoned ?

Yann

Eun all ? An Aotrou Doue, marteze, a fell dezañ hen diskouez deom gand e viz rag setu kannad an aotrou Poher o tond amañ.

(*Dounstan a zegouez. Derig a ya er-mêz*).

V^{ed} DIVIZ

AN TRI A OA DIAGENT ha DOUNSTAN

DOUNSTAN

(da Venead)

Dond a ran d'ho kaoud euz a-berz Mathudoe, aotrou Poher.

Amalgod

E dud a zo gantañ dindan o armou, da vihanna ?

Dounstan

Klemm a ra dre ma ne vale ket aotrou Kemper, med n'en-deus ket kalz a hoant kennebeud da ober ar pez na zell ket outañ, ha neuze daoust ha talvezoud a ra ar boan ober eun dra bennag ; greet eo ganeom koulskoude.

Amalgod

Petra 'leverez ? Bretoned, p'emañ an enebour war o seuliou eo e teu da gomz en doare-ze ? Med ma ne vale ket aotrou Kemper, daoust ha n'eo ket da hini Poher eo hen ober ? Selaou, Dounstan, n'eus ket a amzer da goll ; petra 'raio Mathudoe ?

Dounstan

Mathudoe hag e dud a dle warhoaz kemered al lestr da vond da lez e genderv Athlestan, roue Bro-Zaoz.

Yann

Oh ober ar pez a ra e tiskouez bremañ e kar e Vro !

Amalgod

Ya ! ya ! tehed a ra war zigarez ma n'en-deus ket a hoant e vefe gellet lavared eh en em emell euz a draou ha na zellont ket outañ, med pa vo anzavet an traou evel m'emaint, e vo gouezet ervad n'emañ o tehed, pa'z eus muia ezomm anezañ, nemed evid ma welo an oll pegen didalvez roue eo Aotrou Kemper. Med pa vezou Breiz en he foul, dre e fallagriez e-unan ha dre leziregez egile, pa vezou troet war an tu eneb gand an Normaned, e peleh e kav dezañ e kavo Bretoned a-walh c'hoaz da zevel eun tron d'e vugale ?

Yann

Kastizet om, tud keiz, evid beza chomet, ken dibreder ha ma'z om, e-pad c'hweh vloaz warn-ugent, pa veze meneg euz a zilvidigez ar Vro. Pep hini a oa evitañ e-unan ha netra ken.

Dounstan

(da Venead)

Tad, red eo din, daoust pegen doaniuz eo, kas va hefridi da benn. Mathudoe en-deus gourhemennet din kas e vab, en-dro dezañ, hirio diohtu krenn. Lezit ahanon en an' Doue, da vond d'e glask.

Benead

Kee ha gra ar pez a zo gourhemennet dit.

Dounstan

En ano Aotrou Poher e trugarekan ahanoh euz ar boan ho-peus kemeret ho-taou, an Tad Yann ha c'hwi, da ziwall ha da zevel ervad e vab.
(Mond a ra er-mêz).

VI^{ved} DIVIZ

AR RE A OA DIAGENT NEMED DOUNSTAN

Yann

Pebez devez ! gand ma vo kouezet e douar mad, da vihanna, an had am-eus taolet e spered hag e kalon ar bugel-ze !

Benead

Gweled a rit n'eus ken tra da ober nemed tehed.

Yann

Teehd ? Da beleh ?

Benead

Du-hont, e Bro-Hall, e tu an hanternoz, Bretoned vrudet o-deus savet eur Vreiz nevez a heller da lavared ; Judog a zo e Montreuil ; harp ennañ, e Vorhont, Gwenog, mab or roue koz Juthael en-deus savet eur manati hag a zo leun a Vretoned ennañ ; pa vezim war-dro eno, demdost dezo, daoust ha n'on-do ket adkavet or bro ?

Yann

An den harluet n'en-deus bro ebed ! Beza en tiez ar re all a zo poaniuz, med n'eo netra e-skoaz beza e broiou ar re all !

Amalgod

Ya ! ya ! me 'lavar iveau, chomom el leh m'emaom.

Yann

Ha ma tehit, petra 'teuio da veza an tudou keiz-se e veve en or zerr hag a hede anhom d'o divenn.

Benead

Mond a raint d'on heul war-zu eur vro, ha ne hello ket al laeron-vor kouenza warni ken dillo hag amañ.

(*Kleved a reer kloh an tangwall*).

Selaouit, ne glevit ket kloh an tangwall ; an dud, ker strafuillet int, eo a zo ouz e zeni ; mond a ran, d'ar red, d'o haoud ; mall eo o boda hag arched sant Gwennole a zo da gempenn iveau c'hoaz a-raog mond en hent.

(*Benead a ya er-mêz*).

VII^{ved} DIVIZ

Yann, Amalgod

Yann

An harlu ! o ! sonit kleier benniget ; sonit kañv da vro goz on Tadou emaom o vond da gimiada diouti marteze evid atao ; tud divadez eo a gerzo hiviziken war an douar-ze a weler ker fresk warnañ c'hoaz roudou ar zent. E-leh kanaouennou dudiuz an Aotrou Krist, o ! va Breiz, leoudouet ha meuleudiou Odin, dour hudur gouezidi an hanternoz, eo a vez o klevet o trevern war reier da aotchou ha war gern da veneziou. Pa gouez or bro en he fez, dleet e vije bet deom diskenn enni ganti iveau. Evid kastiza or pehejou, Doue a fell dezañ e valefem war hentchou ar broiou all da ober kañv da amzer dremenet or bro a zo bet ker burzuduz ha d'he amzer-da-zond a vije bet burzudusoh c'hoaz ! A ! Amalgod, na pebez tristidigez a gouez hirio war or bro ; ha reuziou a zo ker braz mar deo red kana evid o diskleria ervad ; kemer da delenn, barz, ha sav eur han da bedi or Zent koz da zond da weled o Mamm-Vro gêz war he zremenvan.

Di - war ho tron ste - re - den-neck, Tad mat Gwen-no-
le, Gwe-lit hi-zio lan - dc - ven - neg hag ho pu - ga - le.

I

Diwar ho tron steredenneg
Tad mad Gwennole,
Gwelit hirio Landevenneg
Hag ho pugale.

II

O ! Sent koz a ra d'or Bro-ni,
'Vel eur gurunenn,
Eur gurunenn a zo ganti
Sked mil steredenn.

III

War on douar ho-peus bevet
Ho puhez antel,
Gand on tadou ho-peus savet
Or Bro Breiz-Izel.

IV

Or Bro 'zo bet ker sklêraet
Gand ho purzudou,
Ma n'om ket 'vid ober kammed
Hep kaoud ho roudou.

V

Siwaz ! ar Vro-ze greet ker kaer
Ganeoh-c'hwi gwechall
A zo dindan kraban eul laer
‘Vid he brasa gwall !

VI

O ! Sent Vreiz, p'ho pedom hirio,
Gwelit or gouelvan,
Deuit da weled or Mamm-Vro
War he zremenvan.

VII

N'eus nemedoh hag a hellfe
Dond war he sikour.
N'eus nemedoh hag a dorrfe
Nerz he enebour.

VIII

Vid he dizarbenn, Sent karet,
Astennit ho preh,
Hag e chomim “Breiziz bepred “ ?
On-devo an treh !

(*Alanig a zegouez*).

VIII^{ved} DIVIZ

YANN, AMALGOG, LANIG

Lanig

(oh en em deurel etre divreh Yann)

A ! Tad, kenavo, mond a rankan d'ar gêr !

Amalgod

Mab eur Judaz !

Yann

Ro peoh, Amalgod, en an' Doue ; ar hrouadur-ze a zo dinamm ; hennez eo ar Vro da zond ; ma vije e-leiz eveltañ eo !

Lanig

(Oh en em denna goustad euz a dre divreh Yann)

Kenavo, va Zad a fell dezañ ez afen.

Yann

Ya ! paotrig, gra diouz da dad ha lavar kenavezo d'az Preiz ; kared a rez anezi ?

Lanig

O ! ya, evel va mamm ; ha me vijen bet kosohig, em-bije roet va buhez eviti, ya, laouen !

Yann

Mad, taol warnezi neuze eur zell c'hoaz, an diweza, ha moull, war mab da lagad, dremm gaer ar vamm-ze, n'ez-peus ket bet a amzer da anaoud mad a-walh ; sell peger brao eo greet diouz on eneou, pe gentoh peger brao eo greet on eneou diouti ; an dero-ze, maget gand an reier hag a deu, en hent-se, da veza ker kaled hag i ; ar brug-se hag a oar en em staga ouz e zouar meineg hag a denn anezañ e liou hag e hwez-vad ; al lann hag ar balan-ze hag a zispak o mantellou alaouret war zouar grouaneg or gwaremmier ; ar briou serz hag an tornaotchou uhel-ze hag a ra d'ar mor e kounnar chom a-zav pa venn lemel euz e aotchou, an traou-ze oll a zo doare mad, doare kaer, doare pennog, doare pinvidig d'or Breiz ha speg oll ouz or halon ; eun diframm eo eviti pa rank tehed diouto evid atao. Hag an traou-ze oll, va mab, n'int nemed korv da Vro ; he ene eo an oll oberou dispar-ze greet gand on tud-koz hag a deu ano deom anezo, dre an istor ; he ene eo ar brezoneg-se, az-peus desket war barlenn da vamm, hag e savas ennañ ar varzed gwerziou ker kaer, war doniou ken dudiu, ma teue an êlez, d'ar red, war dreujou ar baradoz d'o zelaou pa stagent d'o hana war o zelennou alaouret.

Gadn a ri, bugel bihan, dalh d'az prezoneg ha komz anezañ heb ehan gand da genvroiz daoust peger pell bennag e hellfes tehed diouz da Vreiz.

Ra vezd atao da genta en da galon ha goude ma vefe red dit paouez eur pennad bennag d'e gomz pa vezi e diavêz-bro !

Lanig

Bezit dineh, Tad, me a zalho d'am brezoneg ha pa vo greet ano euz va Breiz dirazon, beb gwech, e trido va halon ! Petra 'rin eviti pa deuin da veza braz ?

Yann

He sevel a-nevez, en he sav, kaerroh eged biskoaz ha rei lamm d'he oll enebourien.

Lanig

Ar pez a hellin a rin eviti !

Yann

Desk hen ober azaleg bremañ, rag ar pez a reer ez-vihan hag en eur hoari, pa vezet bugel, a reer, ez-vraz, ha da vad, pa deuer da veza den ;selaou amañ ganen, Lanig ; hag arabad dit hen ankounac'haad : o ! mab-bihan Alan-Veur, dre da vamm, ma klevez, eur wech ma vezi deuet en oad da zougen kleze, emañ Breiz o klask terri ereou an Normaned hag o hedal unan bennag da ren he mibien, a fell dezo bale war he sikour, ha sevel a ri ?

Lanig

O ! Tad !

Yann

Kenavo, mad eo ! an harlu e-leh ober droug dit ne ray nemed vad rag lakaad a ray ahanout da gared da Vro, muioh-mui.

(*Lanig a ya er-mêz*)

IX^{ved} DIVIZ

YANN, AMALGOG, GWEZENNNOG, GWENNAEL, KATWARAN

Gwezenneg

(o tond d'ar red)

D'an emgann ! d'an emgann ! Argad ! Argad !

Amalgod

A ! Gwezennog, m'on-divije e-leiz a glezeier evel da hini-te !

Gwezennog

Skoom war al laeron-vor-ze ken a strako ! Va gwazed-me a zo aze, paotred wella al ledenez ganto. Eun urz hepken hag emaint en hent, med an urz-se d'an Tad-abad amañ, ha dezañ hepken, eo hen rei... O ! med na pegen teñval eo ho penn ? Perag beza ken trist ? Ne hounezer netra o steki ar pennou ouz ar mogeriou.

Yann

Sell, goloet eo ar mor gand o bagou, ha pella ma tiz al lagad, e weler re all o tostaad.

Gwezennog

C'hoant ez-peus da lavared ez eus urz da dehed.

Katwaran

(o tond d'ar red)

An Aotrou 'n Eskob a zo deut hag a lavar loh raktal.
(Mond a ra er-mêz).

(Kleved a reer ar veneh o kana goustad at Miserere ha treuzi a reont ar c'hoarileh gand reelgou sant Gwenole).

Yann

Kleo.

Gwezennog

Mouez ar re aonig !

Yann

Mouez ar re fur, kentoh, moarvad !

(Pa dremen ar relegou ez eont war bennou o daoulin).

Gwezennog

An Aotrou Klemañs a ro urz da dehed, en doare-ze ? Daoust ha red eo deom beza dalhmad atao ar ouenn dud a vez kaset ha degaset euz an eil bro d'eben ; ar ouenn dud a vez diframmet diganto o ziez ha tennet an tamm euz o genou.

Yann

N'ez-peus ket klevet, anad eo, peger gwerzet om. Piou, pa ne gerz ket ar roue gand pennou brasa ar vro d'or bleina, a zivenno Breiz ?

Amalgod

Ni, he bugale.

Gwezennog

Ya ! ni, ya ! Deus, Amalgod, room armou da gement hini a hell o dougen : laka da dud e serr va re ha deom d'an emgann ha goude ma on-defe pep hini e gant, n'on-eus ket a aon razo !

Amalgod

Ya ! ya ! Dao dezo ! a-raog ar hrogad, Yann, bennig ar re a zo o vond da stourm evid o bro.

Yann

Arabad mond re hir.

Gwezennog

Plega neuze ? Kentoh mervel !

Yann

Mervel ? Nann ; stourm, ya, mar bez red, da ziwall ar vugale, ar re goz, ar merhed, ar veneh a deh hag ar relegou santel, presiusa teñzor a gasont ganti war leziou hag a hentcho anezo war hent hir an harlu. Med p'ho-po greet an dra-ze, en em virit evid ho pro ; chomit aze da zerhel perz enni, beteg an deiz ma hello adarer ar Vretoned, skoliet e skol ar boan, en em gleved da vale, oll a-unan, da zigabestra o bro ; goulaoui a raio an deiz benniget-se ; Breiz ne fell ket dezi mervel c'hoaz ; chomit d'he diwall ha bevit eviti.

Amalgod

Dizrei a ri, Yann ? N'eo ket 'ta ?

Yann

Ya ! va ger a roan deoh. Dizrei a rin. Hizio e rankan senti ; med bezit aze pa zizroin. Na kaerra burzudou a welim neuze... Doue ra viro Breiz !

(*Yann a ya er-mêz*).

X^{ved} DIVIZ

AMALGOG, GWEZENNOG (*Gweled a reer an tangwall a-bell*)

Gwezennog

Sell ! emaint o lakaad an tan en tiez du-hont. Deom dezo !

Amalgod

Dao dezo ! Beh d'al lorgnez ! ha Breiz da virviken !

(*Mond a reont er-mêz*)

(*En-dre ma'z eont er-mêz e klever eur vouez o youhal*) :

Va mab ! va mab ! va Doue, laeret o-deus va mab.

(*Ar gouel a gouez*)

GWERZ YANN LANDEVENNEG

II^{ved} KEVRENN

Er bloavez nao-hant pevarzeg
E oe devet Landevenneg.

E veneh a dehas raktal ;
Hepto, na Breiz a oa teñval !

Dre-oll, tudjentil ha meneh,
Kened ha goulou Breiz a deh.

Ne glever mui son ar hleier
Nag ar beleg ouz an aoter.

E kraban dir an Normaned
Emañ bro gaer ar Vretoned.

Breiziz a oa dizunanet.
Trehet int gand an Normaned.

Tan ar garantez ‘vid ar vro
An Tad Yann warnañ a hwezo.

AN EIL TRA A WELER

Kent ma sav ar gouel

Ar homzer

a lavar.

Er bloavez nao-hant pevar warn-ugent evelkent,
Meneh Landevenneg gand korvou sakr ar Zent
A zegouezas, e Montreuil, e penn o hent.

Klemañs, eskob Kemper ha tudjentil Kerne,
Eun darn vraz anezo, a oa eno neuze,
Deut da heul relegou an Tad mad Gwennole

Eno, kant leo diouz Breiz, ne gollent ket ar gwel
Euz ar reuz a skoe douar kuñv o havell ;
O spered, o halon, a oa e Breiz-Izel.

Kas a rejont, eun deiz, an Tad Yann da weled
Penaoz edo an dro, gand o bro gêz gwasket,
Ha rei a helled lamm pelloh d'an Normaned.

An Tad Yann a deuas e kuz d'e vanati
Hag er chapel freuzet e stouas da bedi
Ma hellje kas da benn, ervad, e gefridi.

(Pa zaver ar gouel e weler an Tad Yann war e zaoulin, dirag ar groaz, e iliz freuzet Landevenneg).

Arganerien

Ton savet gand Th. Decker.

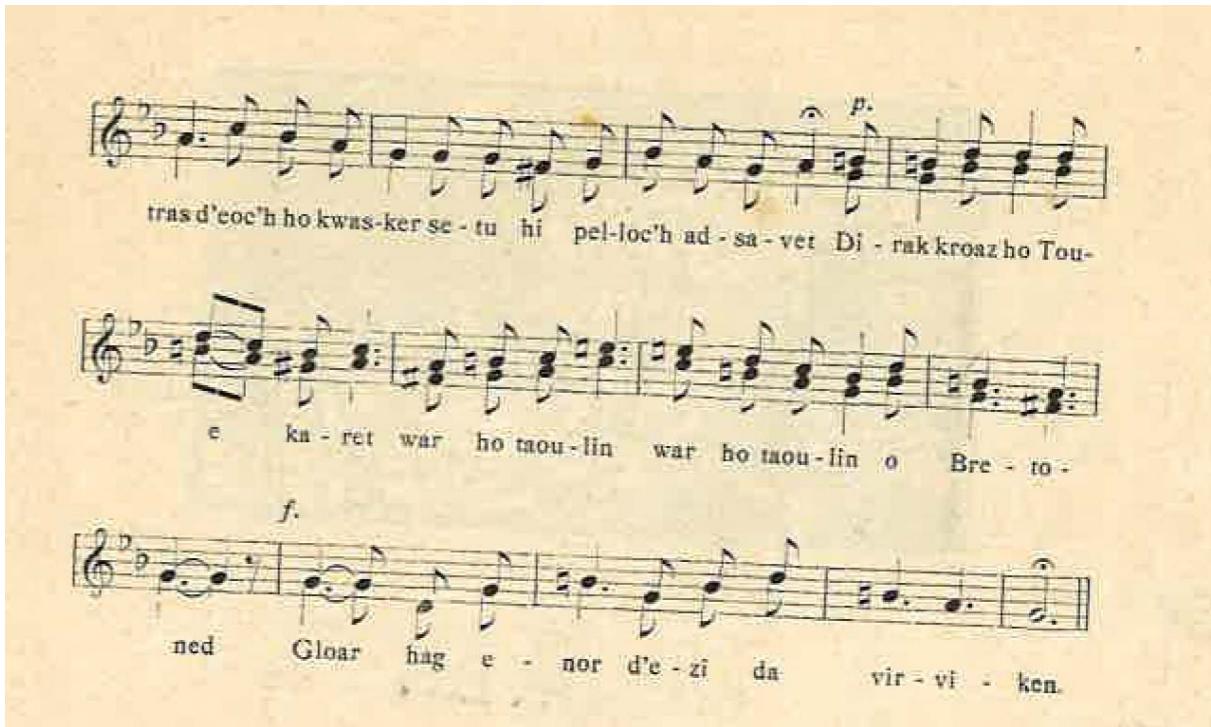
Ton savet gant TH. DECKER

Lento mf.

p.

War ho taou-lin, war ho taou-lin, o Bre-to - ned se - tu

hi kroaz sakr Hor Zal - ver he deus ho ta - dou e - no - ret bag a zao-

EIL ARVEST

Sav

An arvest-mañ a dremen er bloaz 935 e iliz dismantret Landevenneg, sklêrijennet gand al loar. Darn euz ar mogeriou a zo kouezet ; an aoter vraz he-unan a zo diskaret.

I^a DIVIZ

HROALD, WILFRID

Horoald

Setu-ni 'ta, va mab, e penn on hent ; amañ emañ Landevenneg, el leh m'edo ar hoz veneh-se gwechall : a-raog pignad er gorre, amañ eo ez om bet o chom eur pennad, bremañ ez eus ugent vloaz. Pa oem gwelet o tond d'an aod, ar veneh hag ar gouériaded a dro-war-dro a dehas. Eur strolladig tud, renet gand daou drabaser, a glaskas stanka an hent ouzom ; meur a hini ahanom a zo bet gwall bistiget ganto, med gellet on-eus ober dezo mond war o hiz. Abaoe, penn kristen ebed n'en-deus kredet en em ziskouez hag an Normaned a ra o mistri er vro ; pa'z eer pellohig aze, er menez, n'eus nemed koajou leun a vleizi hag a voh ha n'eus nevezenti ebed a-dost pe a-bell ; en aon emañ atao ne zistrofe ar veneh ; tapa a reom eul loen gouez bennag, med kaer on-eus bet c'hwilia ar vro n'on-eus ket gellet kouenza war zen ebed hag a vije c'hwez ar hristen gantañ. Landevenneg a zo maro a-walh ha moarvad n'eus riskl ebed evidom o lakaad on treid en toull-mañ !

Wilfrid

Petra eo bet an dra-mañ ?

Horoald

Amañ edo iliz ar veneh, Wilfrid ; amañ, eo e pedent ar Hrist, o Doue ; devet eo bet ganeom, e hellez kredi ; diskaret on-eus o aoteriou ha bruzunet o hroaziou.

Wilfrid

Tad, daoust hag ar mén-ze ne vefe ket unan euz ar hroaziou-ze a zav ar gristenien ?

Horoald

Sell ! eo ‘vad ! setu aze merk ar hristen ; sell ‘ta, sell ‘ta, eur groaz amañ, nevez savet er vann ; petra, eur hristen bennag eta a zo c’hoaz war-dro amañ ?

Wilfrid

Tad, perag eo ar groaz merk ar hristen ?

Horoald

N’ouzon ket ; med, heb mar ebed, amañ emaer o klask c’hoari eun dro gamm deom adarre ; ar groaz-se n’eo ket savet he-unan ha n’eo ket lakaet aze nemed evid ma vo gellet en em voda en-dro dezi, hag en em gleved da goueza warnom pa ne vezim ket o hortoz, piou a oar ? Laoskom anezi ; ouz he diskar e vefem gouest da lakaad an hini en-deus he savet da dehed ; gweled a rez, n’on-eus ket kollet on amzer hirio hag a-raog ma vo uhel an heol marteze on-do gwelet gwad kristen o redeg.

Wilfrid

Perag, Tad, ez-peus kement-se a gasoni outo ? Ar re a zo chomet er vro a zo o labourad dindannom, ha peseurt gaou int gouest da ober ouzom ?

Horoald

Droug am-eus outo ; gra eveldon ; eun Norman n’eo ket evid gouzañv tud evel-se... Dleet e vije bet dit beza ker barreg ha da dad bremañ da denna warno. Urgent vloaz ez-peus ; petra ‘z-peus greet beteg-henn ? ; stlepel birou gand da wareg war bleizi. D’az oad-te, me a oa oh heul Rollon dindan mogeriou Pariz.

Wilfrid

Tad, trouz a glever en tu-mañ ; trouz tud o komz en eur vale.

Amgold

(a-bell)

Kelou mad sur d’ar Vretoned,
Ha malloz ruz d’an Normaned.

Horoald

Mad eo ; setu aze eur hristen ; ar groaz-se, eñ eo en-deus savet anezi sur a-walh ; perag ? Red eo deom chom war-dro amañ da weled petra ‘dremeno ; kee aze ; me a ya amañ.

Amgold

(tostoh)

Kelou mad sur d’ar Vretoned,
Ha malloz ruz d’an Normaned.

II^{ved} DIVIZ

Amalgod (e-unan)

(skuiz-maro, e vleo hag e varo diskempenn)

O ! gouenn dud milliget ; petra e-peus greet euz douar Breiz hag euz he bugale ? En-dro din n'eus nemed traou maro ; eur bern ludu hag eur bern mein bennag hepken a verk peleh edo an tiez-soul e helled c'hoarzin enno kel laouen gwechall. O va Breiz ! Touet em-boa chom ganez ha chomet on ; ugant vloaz a zo m'emaon bemdez o hedal ar re a zo tehet ; ugant vloaz a zo ma redan, va-unan, ar gouezeri, e-touez al lern hag ar bleizi. Beo on ; med skuiz o veva evel-se, skuiz dreist-oll o hedal gweled o houlaoui eun deiz ha ne deu ket. A ! penaoz n'on ket maro gand va amezeien ha va henvroiz er stourmad-se a gasas kement anezo d'ar bed all, siwaz ? Gwechall ar Vretoned a oa tud hag a oa brud war o ano ha n'oa ket heb abeg ; oll nerz ar ouenn, a vefe lavaret, a zo eet er bez gand ar re goz. Setu aze tud neuze hag o-doa gwad hag a ouie strinka er-mêz euz o bro an diavêzidi a glaske dont da ober o mistri enni.

(Kana a ra)

O va bro gaer a Vreiz-Izel
Va harantez wirion,
Davedout pa daolan eur zell
'Trid em hreiz va halon.

Ha dreist-oll pez 'ra din tridal
Eo kavoud tro-war-dro,
Roudou tud an amzer-gwechall,
O-deus savet va bro.

Siwaz, dindan kraban al laer
Breiz 'zo gwasket dre-oll,
Breiz, eur vro hag a oa ker kaer
Dindan lagad an heol.

War o roudou, gwir Vretoned
Ouie divenn o Bro,
E fell deom mond ha, mar bez red,
Skuilla or gwad d'on tro.

Sent hag hag ho-peus savet er hloar
Evel eur Vreiz nevez

Grit ma welim Breiz, an douar
O sevel euz he bez.

O ! mil malloz d'an Normaned ! en iliz-mañ, gwechall, na peger c'hwek e pedet ; an Aotrou Doue a lavare deom enni, aliez, e ranker kared an nesa, eozken an enebourien ; Evidon-me, bremañ, n'em-eus em halon nemed kasoni, kasoni ouz ar re o-deus kaset va bro da netra. Trubuillou a-walh am-eus gwelet ha maouen e vefen o weled an Ankou o tond amañ da gloza va daoulagad.

(*O weled ar groaz*).

Sell, eur groaz ! eur groaz amañ ! d'am laouennaad ha d'am hennerzi, p'edon o vond da fallgaloni. Piou eo ar hristen mad en-deus lakaet hounnez war va hent ? Daoust hag eun tamm fiziañs bennag a hellan da gaoud c'hoaz ? Bennoz Doue d'an hini, ne vern piou eo, 'n-deus santellaet, a-nevez, al leh santel-mañ bet saotret kemend-all gand an dud divadez.

(*Stoui a ra d'an douar*).

Da vriata a ran gand doujañs, o ! kroaz va Zalver !

(*Sevel a ra en e zav*).

Med piou a hell beza deut da zevel amañ merk or zilvidigez ?... Eñ marteze ?... O ! ma vije eñ eo a vije dizroet ...Greet en-doa le da zizrei war zikour e vro... Yann, Yann, va breur muia-karet ? O ! eñ eo e rank beza !

(*Gervel a ra*).

Yann ! Yann !

(*Hag e chom da zelaou*)

Netra ! trouz ebed ! Yann ! Yann !

(*Selaou a ra adarre*).

O ! na me a zo diskiant o hedal hennez c'hoaz ; ma vije bet beo, 'michañs, n'en-divije ket gedet ugeot vloaz da zizrei. Marteze eur hristen bennag, Gwerzennog, piou a oar, reuzeudig evel ar vein eveldon, skuiz gand ar vuhez a renom abaoe keid all, eo a zo deuet da verval e-harz ar groaz-se ? Daoust ha ne vije ket chomet darn euz e relegou, a-zilerh al loened gouez, en eun tu bennag, dre aze ? Mond a ran da ober eur zell, en ardremez.

(*Mond a ra er-mêz, dre an tu euz traoñ*).

(*Yann en em gav war al leuenn dre an tu war laez*).

IIIe DIVIZ

Yann
(*e-unan*)

Yann
(*goude beza sellet en-dro dezañ*)

Me a gave din em-oa klevet eur vouez euz a-dreñv kein ar mogeriou-ze. Me a gave din em-oa klevet unan bennag o kana, unan bennag o hervel. Ha koulskoude, dre amañ, ne welan ket eun den ; faziet e rankan beza, ker skuiz on ! O ! noz, hag a dlee beza bet noz ar helou mad, daoust ha petra e vezi evidom ? Kaset em-eus kannaded da hwilia ar vro. Diou eur a zo e oa dleet dezo beza bet amañ. O ! ma hellfent distrei da lavared din eo beo Amalgod ha Gwezennog ! Daoust ha kas a rin an traou da benn heb ma vefent aze d'her gweled ? Daoust ha ne vezint ket aze o skei an taoliou diweza, i hag o-deus skoet ar re genta ? Daoust ha kouezet e vefent bet ouz torgenn p'int eet da stourm, unan ouz kant, ha chomet o relegou da wanna, en eun tu bennag, der aze, war an tevenn ? O ! Nag a enkrez a wask va halon en eur-mañ !

Amalgod
(*er-mêz*)

Yann ! Yann !

Yann

O ! Me ‘gave din eh anavezan ar vouez-se ; ne fazien ket ; piou am galv ?
(*Mond a ra etrezeg ar mês*)
Va Doue ! daoust ha n’eo ket eñ eo ?

IVe DIVIZ

Yann, Amalgod

Amalgod

(*o tond war al leurenn*)

Yann, va breur, te eo ?

Yann

Te eo, Amalgod, o ! va Doue, bennoz deoh !

Amalgod

Eñ eo en-deus hentchet ahanon, dre amañ, pa vennen fallgaloni.

Yann

An hini am-eus kaset d'az klask n'eo ket kouezet warnout 'ta ?

Amalgod

Nann, med n'oa ket êz va haoud kennebeud ; war a welan, n'az-poa ket ankounac'haet evelato ez-poa roet da her da zizrei !

Yann

Nann, ha kredet am-eus, dalhmad, e helljed dond a-benn, eun deiz pe zeiz, da adsevel Breiz, en he sked, evel gwechall. Kerkent ha m'eo maro an Tad Benead on en em lakaet en hent.

Amalgod

A ! paour-kêz ! Douar Breiz n'eo mui heñvel ouz netra abaoe ma n'emañ ket ar Vretoned warmañ. Kement hini n'en-deus ket gellet tehed a zo bet lazet pe gemeret ganto da sklav ! A ! nag a boan am-eus bet abaoe !

Yann

Ne vez greet netra hep poan !

An dud a vez kollet a-vagadou
Ha saveteet a-hiniennou !

Klevet am-eus ahanout o kana ar helou mad emañ or Breiz o vond da zavel euz he bez, hebdale.

Amalgod

Ma vije gwir eo ! Med piou a zo gouest da lakaad ar vuhez da zizrei e korv eur vro varo ?

Yann

Kleo ! en eur zond euz a Vontreuil, el leh m'oam eet ahann, em-eus gwelet kement bodad Bretoned a zo e Bro-Hall ; lakaet am-eus da vervi en o halon ar youl da zistrei d'o bro ha da ziframma he douar euz a dre daouarn o enebourien. Ar boan eo a ra an den. Gweled a ri pebez gwazed eo ar wazed-se ; ne hedont nemed eun dra : unan da vond en o fenn. Mond a ri eta...

Amalgod

Me a ray kement a liviri.

Yann

Mond a ri da Londrez, kenta ma helli, gand va breur Rektar, unan euz an daou dad a zo deut ganen, euz a Vontreuil, da bedi ar priñs Alan, mab Mathudoe, da zizrei ahano evid beza Nominoe ar brezel nevez-se emaom o vond da staga ganatñ evid digabestra or Bro.

Amalgod

A ! mad eo avad, mad eo !

Yann

Gouzoud a rez petra ‘lavare p’edo o vond kuit ; hennez, evitañ da veza o veva e Bro-Zaoz, ugent vloaz a zo, a zo chomet atao eur Breizad penn-kil-ha-troad mar deus unan.

Amalgod

Bretoned, a-vil-vern, a gavo da gerzed a-du gantañ ; med n’ouzon ket ha m’emaom ket re ziwezad.

Yann

Tud, diouz va dorn, a zo eet d’ober eun enklask dre ar Vro, da weled e peleh emañ krenva an Normaned ha da lakaad ar Vretoned a zo dindanno d’en em zevel en o eneb. Dizrei a reont dizale...

Amalgod

N’em-eus ekn aon nemed e vefem re ziwezad ; re a draou a zo diskaret ha re a Normaned a zo da gas kuit...

Yann

Nann, nann, kleo ! Daoust ha beo eo atao Gwezenneg ?

Amalgod

N’ouzon ket ; e hellfes kredi arabad e vefe gwelet dre amañ ; eet eo d’en em guzad e-touez reier Kraozon, en eun tu bennag, marteze da vervel !

Yann

C’hoant am-eus da gredi eo beo hag e kouezim warnañ c’hoaz ; karoud a rafen gelloud ho kas ho-taou da ziambroug an Aotrou Alan.

Amalgod

O ! Yann, me a garfe kaoud kement a fiziañs ha ma ’z-peus-te en amzer da zond !

Yann

Sell ! en ano an Aotrou Krist hag on Tad mab Gwennole, on-eus kemeret perz adarrre en or Breiz ; warnezi a-bez eo eh en em fuillo dizale skeud ar groaz am-eus savet aze.
(A-bell, tud a youh “hou ! hou !“ o treveza ar gaouenn).

Yann

Ahanta ! emaint o tond pelloh !

Amalgod

Da gannaded ?

Yann

Ya ! ya !, i eo ; dre ar youhadennou-ze eo e tleent en em rei da anaoud deom. Deom d'o diambroug ; mall am-eus da gleved ganto kelou euz ar pez o-deus gwelet en eur ober o zroiou.
(Mond a reont er-mêz)

V^{ved} DIVIZ

HROALD, WILFRID

Hroald

N'em-oa ket lavaret dit, Wilfrid, Odin, an doue Odin a zo a-du ganeom ; hizio on-do kig kristen !

A ! ar hoz meneh-se, dizrei a reont ; klevet ez-peus petra emaint o klask ober ; ker stag eo o gwiriziou ouz ar vro-mañ ha re an dero ouz douar Koad-an-Hranou.-N'on-eus ket gwasoh enebourien eged an dud souchet-se a zo atao, der zindan, o klask rei lamm deom ; med evid hemañ, da vihanna, ne vo ket pell e vo greet gantañ.

Wilfrid

Daou int, tad.

Hroald

Ya, ha re all c'hoaz a dle dond daveto dizale. Laosk anezo 'ta ; ne ouezont ket emaom amañ ; bremaig e kouezo o meudig en o dorn ; kemer da wareg ha stign anezañ ervad ; da daol kenta, tankerru¹, a vo eun taol dispar.

Wilfrid

Deom war o lerh, Tad !

Hroald

Amzer a zo ; a-raog staga ganto, on-eus ezomm da glevet penaoz e klaskint en em gemered evid dond a-benn ahanom. Dizrei a raint, gweled a ri, ne vo ket pell ! Ar groaz-se a zo savet aze gand ar manah da verka leh o bodadegou ; merk o zilvidigez eo, war o meno, med en taol-mañ, da vihanna, e vez merk o holl.

Wilfrid

Tad, me 'glev trouz ; moarvad emaint o tizrei.

Hroald

Ya, deom a-dreñv d'en em guzad ; distign da wareg ha diwall da steki anezañ ouz eur skourr bennag, en aon da ober trouz ; arabad dit stigna anezañ ken a livirin dit.
(Mond a reont er-mêz).

¹ tankerru : tan-kurun.

VI^{ved} DIVIZ

YANN, AMALGOD, RONAN, KARADEG, DERIG, GOULHEN

Yann

(*oh en em gaoud*)

Ha neuze 'ta, Ronan, diouz ma leverez, Gwezenneg a zo beo ?

Ronan

Ya ! ya ! Edon war ar vri, hanter-fallgalonet, der ma ne gaven den, pa glevis eun tamm trouz o sevel euz a draoñ an tornaot ; kemered a ris eun tamm gwenojenn a oa eno da ziskenn ar vri, ha pa oen en traoñ e kavis eno eur heo don ha ledan, dindan ar reier, ha me ennañ ; pebez taol kaer am-oa greet :kouezet e oan war Wezennog ; ugant vloaz a oa m'edo eno gand eun nebeud Bretoned o veva diwar ar pez a dennent euz ar mor : tridal en-deus greet p'en-deus klevet e oah dizro er vro ; dont a ra amañ war-eeun hag e vignoned a ya da Goad-ar-Hranou, evel m'emañ an urz.

Yann

Ha Normaned ledenez Kraozon ?

Ronan

A zo ken dienkrez hag êr deuet e neiz ar goulm ; n'o-deus savet, na moger, na toenn, na kastell d'en em zivenn ; setu aze gwazed hag a vo êz o hempenn ; n'eus nemed kouenza warnezo evid o dastum ; ar Vretoned o-doa tapet da sklaved dindanno a zo tehet ha war hent Koad-ar-Hranou emaint bremañ ives.

Yann

Mad eo, ha te, Derig, petra 'z-peus gwelet e traoñiennou Kerne, war-zu Kemper ?

Derig

An Normaned a zo war ar hrehiou, med n'eus ket kalz a emgleo etrezo evid doare ; Bretoned, chomet da sklaved gand on enebourien, a zo war-dro eno, e-leiz ; o ziegeziou n'eus ket bet greet gaou ebed outo ; med skuiz int o hounid ed hag o sevel chatal d'an Normaned ha youhal o-deus greet oll, gand o laouenidigez, p'o-deus klevet ano ahanoh hag euz ar pez m'edoh o klask ober ; ar re-ze, a hellit kredi, a vez oll a-du ganeom.

Yann

Meulet ra vez Jezuz-Krist ! Ha te, Karadeg, komz bremañ ; euz a beleh e teuez ?

Karadeg

Me 'm-eus gwelet ar Porze hag ar Poher ; toulladigou Normaned a gaver en tu-zehou-ze, med ar binvidigez a gavont en-dro dezo a ra gaou outo ; ar blijadur he-deus o dinerzet ha pa 'n em gavo gwazed heñvel ouz gwazed ganto ne vezint ket evid stourm outo !

Yann

Hag or breudeur reuzeudig, kaset ez-peus ar helou beteg enno ?

Karadeg

O havet em-eus oh en em guzad er hoajou ; eun druez o gweled ; dont a raint davedom.

Yann

Ha te, Goulhen, petra 'z-peus gwelet en tu all da bont Landerne ?

Goulhen

An Aotrou Even a zo eno o kas kemennadurez da gement Breizad a zo e Leon da zond d'e heul ; en em voda a raint e koajou Menez Arre.

Yann

Kleved a rez, Amalgod, Breiz a-bez a zo savet, en he sav, ha gervel a ra daveti he bugale ; he mouez a glever e Leon, Treger ha Kerne, e Gwened hag e Sant-Brieg, e Roazon hag en Naoned ; ar Vretoned, pa oant re euruz, ne oant ket evid en em houzañv ; ar boan he-deus boukaet o halonou ha lakaet anezo oll d'en em gleved ; ar vugale a zavo er vann ar pez o-deus laosket o zadou da goueza d'an douar , eur ar zilvidigez a zo tost, kleved a rez, barz, hag hirio, an hini n'en-deus ket a fiziañs, en e vro, a werz anezi.

Amalgod

Gwir eo, ar fiziañs a laka eun nerz, hep par, en ene ; euz an tu a-eneb, an traou ganti a vez troet war an tu a vad, ne vez ket pell : ya ! ar re drehet bremañ a vo torret o ereou hag eskern ar re varo a drido en o beziou, pa zistroim, euz an emgann, ar bleun-brug, ouz on tokou, en eur lakaad oll hekleoiou ar vro da dregerni gand or hanaouennou laouen !

Yann

Dao dezi eta ha lak an tan a zo en da galon da gregi iveau e kalonou ar re a zo en-dro dit ; kan, barz, kan ; ma tihuno ene ar Vro, kousket etre mogeriou kouezet an abati-mañ ; bugale Vreiz o-deus anavezet an harlu ; lavar deom int skuiz o reded an douar, hep ti nag oz, na gwele da gousked en noz ; lavar deom ne fell ket dezo chom ken a-zav ken a vo stlapet kement Norman a zo e Breiz er mor en-deus o douget beteg amañ.

Amalgod

(*a gan*)

GWIR VRETONED

Diskan : War don "Seiz Gwengamp" pe "Sao, Breiz-Izel"
Kan : War eun ton nevez.

GWIR VRETONED

— cresc —

DISKAN : War dôn « *Sezis Gwengamp* » pe « *Sao, Breiz-Izel* »

KAN : War eun tōn nevez.

Martiale

Gwir Vre-to-ned, tud a ga-lon, var zao ! Da ga-na gloar da

Vreiz hor Bro, Ha da zi-ouall ten - zor he bu - ga - le : Ar yez, ar peoc'h, al
 li - ber - té ; Var zao, var zao ! Da ga-na 'houez penn Breiz da vir-vi - ken ! Breiz da
 vir-vi - ken ! O va Breiz gant da dou-riou bru-det, Da vor glaz ha da ve-ne-
 ziou, Da vruk ruz ha da lann a laou-ret, Te zo koant dreist an oll bro - iou !

O ! va Breiz, gand da douriou brudet,
 Da vor glaz ha da veneziou,
 Da vrug ruz ha da lann alaouret,
 Te 'oa koant dreist an oll vroiou.

Med, siwaz, gand eur bobl digristen,
 Setu-te, pell zo, chadennet,
 Ha d'he heul e kolli da viken,
 Da vrud vad, da nerz, da gened.

O kleved korn-boud ar brezel

Bleizi Breiz a skrign oll er hoad ;
E Breiz-Uhel hag e Breiz-Izel
Evel dour e redo ar gwad.

(*En tu dehou e klever youh ar gaouenn ; Hou ! Hou !*)

Yann

Selaouit ! Gwezenneg eo, heb mar ebed ; mond a ran d'e ziambroug.
(*Mond a ra er-mêz*).

Amalgod

(*o vond d'e heul*)

Gortoz, mond a ran ganez !
(*Kerkent eur bir a sko anezañ*).
Sell 'ta piou a sko evel-se ?
(*O selléd ouz ar bri a zo bet tennet warnañ*).
Bir eun Norman !

Yann

(*er-mêz*)

Amalgod ! Gloazet on !
(*Oll ez eont er-mêz gand o hlez ei noaz*).

-Amalgod

Malloz ruz d'an Normaned ; c'hwilit mad, paotred, da weled piou a zo war-dro aze !
(*Yann a deu war al leurenn, gwad ouz e skoaz, Amalgod oh harpa anezañ*).

VII^{ved} DIVIZ

Amalgod

Petra ? Gloazet out ?

Yann

Kement ha beza : ar bir a rank beza bet strinket gand unan ha ne dle ket beza gwall varreg diouz e vicher ; eur gignadenn en-deus greet din em skoaz ha netra ken !
(Gwezenneg a deu).

VIII^{ved} DIVIZ

AN DAOU A OA DIAGENT ha GWEZENNEG

Gwezenneg

An dra-mañ, evelato, a zo mantruz ; ugent vloaz a oa n'on-doa ket en em welet, ha bremañ, p'en em gavom on-daou e rankan koueza warnoh p'emaoh o paouez beza gloazet !

Yann

Gwezenneg, laouen-braz on ouz da weled ; va gouli n'eo netra ; a-veh m'am-eus kollet gwad a-walh da skriva linenn genta ar werz kaer emaoh o vond da skriva gand hoh hini, hoh-unan o reded, a-boulladou, war irvi Breiz-Izel. Deus, Amalgod, aze ez eus eur feunteun, e-kichenn, gwalh va skoaz gand he dour fresk ha va gouli a bareo ne vo ket pell !
(Mond a reont er-mêz. Derig a deu o tegas gantañ Wilfrid).

IX^{ved} DIVIZ

GWEZENNOG, DERIG, WILFRID

Derig

Sellit, setu amañ an enebour.

Gwezennog

Euz a beleh e teuez, Norman, hag e peleh emañ da vistri ?

Wilfrid

Pell ahann, er huz-heol, e penn ar hreh.

Gwezennog

Da glask petra e oas deuet amañ ?

Wilfrid

O reded ar bleizi e oan er hoajou hag em-eus kollet va hent. Klevet em-eus ahanoh o komz, med, pa 'm-eus anavezet eur Breizad, en ho touez, em-eus bet aon 'raozañ ; stignet em-eus va gwareg ha stlapet, er vann, unan euz va birou, heb gouzoud ervañ petra reen.

Gwezennog

Gaouiad ! da vestr eo en-deus da zegaset amañ. Da-unan emaout ?

Wilfrid

Ya !

Gwezennog

N'out nemed eur gaouiad, pa lavaran dit ; med, bez dineh ; ne hounezi ket kalz a dra p troada gevier evel ma rez. Ha neuze, bremaig e vo gouezet.

X^{ved} DIVIZ

AR RE A OA DIAGENT, GOULHEN, RONAN ha KARADEG ouspenn

Gwezennog

Ahanta, redet ho-peus an ardremez ?

Ronan

Sioul eo an traou ha ne weler den all ebed der aze.

Gwezennog

Gozuoud a rez petra he-deus greet da ouenn-te deom-ni dre amañ ? N'eus ket eun ti ha ne vije ket bet devet ganeoh ; n'eus ket eur groaz ha ne vije ket bet diskaret ganeoh !Gouzoud a rez ped Breizad ho-peus ho-peus lazet ha ped iliz devet ; med greet eo ho reuz ganeoh, ha deom-ni eo bremañ on tro d'ho lakaad da baea ho torfejou ; douar Breiz en-deus kemend a zehed ma karfe eva gwad norman.

Ronan

Lazom anezañ.

(*Sevel a ra e gleze*).

Wilfrid

(*war e zaoulin*).

O ! truez ! gand a reoh, n'it ket d'am laza !

XI^{ved} DIVIZ

AR RE DIAGENT, YANN, AMALGOG, REKTAR ha KATWARAB ouspenn.

Yann

(*o tond d'ar red hag o tiskar kleze Ronan*).

Piou a gomze, en eun doare ken digristen-ze, bermaig, ha perag sevel ar hleze-ze a-zioh penn ar paotr-se ?

Ronan

Eun enebour eo d'or gouenn ha d'or feiz !

Yann

Ha goude ma vefe ; daoust ha goulennet en-deus Or Zalver, eun dro bennag, maro e enebouriен ? daoust ha n'eo ket en eur bardoni eo en-deus lavaret deom kentoh eged en em veñji. Doue 'zo just ha n'eo ket veñjañsuz ; grit eveltañ hag ar brezel emaom o vond da staga gantañ, arabad eo e zigeri dre varo ar paotr-mañ, ma fell deom e trofe da vad evidom.

Goulhen

Hennez a oar on doareou bremañ hag a zo gouest d'o diskulia.

Yann

Mirit outañ d'hen ober.Dalhit anezañ er bah, en eun tu pe du. (*Da Wilfrid*). Sav, pe oad ez-peus ?

Wilfrid

Ugent vloaz.

Yann

Ne rofed ket an oad-se dit. Pe ano ez-peus ?

Wilfrid

Wilfrid.

Yann

E peleh out bet ganet ?

Wilfrid

N'ouzon ket ; lavaret a zo bet din on bet degaset amañ, gand eul lestr, euz eur vro bell.

Yann

Beo eo da gerent ?

Wilfrid

Va mamm, war a glevan, a zo maro ; kemer truez ouzin ; n'am laz ket !

Yann

Ne varvi ket ; an Doue ne anavezet ket c'hoaz hag a zo kasaet gand da bobl a fell dezañ e vevfes.

Wilfrid

Da Zoue a fell dezañ e vevfen ; o ! mad, laka ahanon d'hen anaoud, ha me iveau her pedo eveldout ken aliez ha bemdez.

Yann

Bez' ez pezo da houlenn ; Tad Katwaran, fizioud a ran ar paotr-se ennoh ; taolit evez mad warnañ ; kelennit anezaañ ha ma teu gras Doue d'e sklêrijenna, eun deiz pe zeiz, grit eur hristen anezaañ ha diwezatoh marteze, piou a oar, e teuio da veza beleg hag e hello tenna tud e ouenn euz an deñvalijenn euzuz m'int azezet enni c'hoaz. Ha bremañ, an deiz a deu : bannou an heol a sklêra kern ar meneziou, mall eo deom mond pep hini d'e labour. Ho mestr, hen anaoud a rit oll, eo an Aotrou Alan, Mab Mathudoe ; Amalgod ga Gwezennog gand an Tad Rektar a dle mond da Vro-Zaoz, fenoz, gand urz d'her pedi d'en em lakaad e penn ar Vretoned. Eur wech ma vo degouezet en ho touez, ha senti a reoh outañ ?

Ar re all oll a-unan

Ya ! ya ! oll gwitibunan.

Yann

Ha fiziañs ho-po ennañ ?

Ar re all oll a-unan

Ya ! ya ! dalhmad.

Yann

Ha toui a rit ez oh d'e heul beteg penn ?

Ar re all oll a-unan

Ya ! ya ! Ni hen tou !

Yann

Hag e rooh ho puhez ouz red evid ma vevo ho Pro ?

Ar re all oll a-unan

Ya ! ya ! Ni hen tou !

Yann

Mad eo ! ra gouezo puill bennoz an Aotrou Doue war ar re a zo o vond da stourm evid o bro ha ra deurvezo gantañ touezia gand labouriou ar poaniou a ziwask ar manah paour ma'z on hag a fell dezañ beza eur Breizad penn-kil-ha-troad adaleg e gavell-badiziant beteg e gavell-bez ! It d'ho lestr, ha c'hwi, gedit an Aotrou Lan e Koad ar Hranou ha bezit treh d'on enebourien !

Ar re all oll a-unan

Malloz ruz d'an Normaned ha reiz da virviken.

(*Mond a reont kuit*).

XIIved DIVIZ

YANN, WILFRID

Wilfrid

(*e-unan*).

O ! chom a ra amañ e-unan ha va zad a zo dre aze ouz her gedal ; ne oar ket ar riskl a zo amañ evitañ ha ker mad eo evidon ma n'on ket gouest d'e lezel da goueza dindan e daoliou yud. Gedal c'hoaz a dlefen marteze, evelato, en aon na zikulfen² va zad o klask ober vad dezañ. Petra 'rin ? Doue ar Vretoned, a garfen kared, lavar din petra da ober ?

(*En eur gomz ouz Yann a zell ouz ar re a zo o vond kuit*)

Tad, arabad deo chom hoh-unan amañ ; deuit ganen-me, dillo ; e riskl braz emaoh amañ.

Yann

Va enebourien ne ouezont ket e peleh emaon.

Wilfrid

Diwallit ! dizrei a hell ; teurel a ra war al lehiou-mañ ; arabad e kavfeh ar maro el leh m'ho-peus savetaet din va buhez.

Yann

N'ez-peus ket a ezomm da gaoud aon ; kee da gaoud an Tad Katwaran, a zo o tond d'az klask gand va breur Amalgod.

(*Amalgod ha Katwaran a zegouez*).

² zikulfen : ?

XIII^{ved} DIVIZ

AN DAOU DIAGENT, AMALGOD ha KATWARAN

Wilfrid

(da Amalgod ha da Gatwaran)

O ! selaouit amañ ganen ; n'it ket da lezel an Tad mad-mañ e-unan war ho lerh ; pa vo gwelet on kollet e vin klasket ; raktal ma vo kavet e vo lazet.

Amalgod

Yann, gwir eo ar pez a lavar ar paotr-se ; te a vez eun nerz evid or brezelourien hag eur goulou evid o mistri.

Katwaran

Grit diouz ho preur. Tad, surroh eo, rag dre amañ n'eo ket brao tehed kalz an eil diouz egile !

Yann

Nann ! nann ! d'am zro eo diwall douar Breiz. Te ez-peus greet an dra-ze e-pad ugent vloaz ; n'eo ket re abred din eta dont bremañ, da ober ar gedour en da leh hag evel-se, ma plij gand Doue, pa zizrooh e kavoh, da vihannañ, eul leh ha n'o-deus ket ehanet ar Vretoned da berhenna anezañ pennad ebed.

Amalgod

Kenavo ! breur !

Katwaran

Deus, Wilfrid.

Wilfrid

Ra zeuio ho Toue d'ho tiwall diouz peb droug ma hellin en em gaoud ganeoh c'hoaz.

(Ar ganerien er-mêz) (Gwir Vretoned, tud a galon, war-zao).

(Ar ganerien a bella hag o han a vez klevet nebeutoh-nebeuta. Yann a zell outo o vond kuit ; pa ne glever ken ar ganaouenn, Hroald a zegouez d'ar red)

XIV^{ved} DIVIZ

YANN, HROALD

Hroald

Ahanta, manah, emaout tapet ganen pelloh ; diwall avad da helver da dud, rag d'an disterra youhadenn a ri emaout maro ; lavar din, da beleh ez eont ? Petar emaint o klask ober ? (*Yann e ziouvreh e kroaz, ne lavar ger*).

A ! Mouzad a rez ; n'eo ket mad dit komz, n'ez-peus ket a hoant da zisklêria amañ ar huzuligou a zo bet etrezoh ? O ! mad a-walh a draou a ouezan evid gouzoud ervad petra ameus da ober ; ne deui ket a-benn euz da daol ; an Normaned a zo dienkrez meur c'hoaz ; med ne vo ket pell e vezint prest da stourm ouzoh a-zoare ; ar paotr-se a zo eet ganto, petra 'rain t outañ ? E laza ? Warnañ e skoint o zaol kenta, n'eo ket 'ta ?

Yann

Da vab a jomo beo rag her gourhemennet em-eus ; ar gristenien n'eo ket lazerien tud int evel-se !

Hroald

Pe e vevo pe ne vevo ket, an dra-ze ne ray ket kalz a dra din-me, rag hennez n'eo ket bet mab din biskoaz ! Hag evidout-te, deus d'am heul. Me a fell din e vefes, amañ end-eeun, el leh ma vo red deom lakaad gedourien hiviziken, test, da-unan, euz ar gwall-zarvoudou az-pezo sachet war da vro o klask dond da drabasad ouzom. Te ne varvi ket kennebeud, med me a dorro da zent dit evel ma vez greet d'an naer, evid ma ne helli ket flemma ken. A ! c'hoant az-poa, war da veno, da gaoud eur Vreiz a hiz nevez ; eur Vreiz ha ne vije ken mistri enni nemed ar Vretoned, ar Vreiz-se, klev, a zo maro !

Yann

Adveva a raio !

Hroald

Maro eo ! pa lavaran dit hag ar mén a lakaom-ni war he bez a zo ker pouunner ma ne vo kavet den ebed gouest d'hel loh !

Yann

Adveva a raio, pa lavaran dit, ha tost eo an devez ma vez gwelet an Aotrou Doue o tond da gregi, en he dorm, en eur lavared : « Sav en da zav ! ».

(*Hroald a gas anezañ d'e heul*).

(*Ar gouel a gouez*).

GWERZ YANN LANDEVENNEG

IIIe KEVRENN

Aotrou Poher, Mathudoe
‘Zo tehet pell, diouz Bro-Gerne.

Da Londrez, da lez Athlestan,
Eo eet, a-diz, gand e vab Lan.

Da lez ar roue Athlestan
A zo bet paeron d'e vab Lan.

Lanig, mab bihan Alan-Veur,
A denno Breiz euz he dizeur.

Eno Lan o reded ar hoad,
A lak nerz ha tan en e wad.

Ker kreñv eo ma vog eul leon
P'her moust, a-flao, war e galon.

Eno an Tad Yann her havo,
Pa vezо mall salvi ar vro.

TREDE TRA A WELER

Kent ma sav ar gouel

Ar homzer

(*a lavar*)

Amalgod, Gwezennog ha Rektar 'zo kaset
Gand Yann da gêr Londrez, gand urz da lavared
Da vab Mathudoe dizrei d'e vro garet.

Dizrei en an' Doue, da vro goz e dadou,
Ha gervel Breiziz oll dindan e vannielou,
Ma vo torret pelloh da Vreiz he ereou.

Daou vloaz warn-ugent 'zo abaoe m'eo flastret
Dindan seulioù pouunner he gwaskerien douet :
Mall eo gounid warno ar pez o-deus laeret.

Dizrei en an' Doue, da Gerne, war e giz ;
Barreg eo daoust m'emañ e bleun e yaouankiz
Da resteurel, da vad, da Vreiz oll he frankiz.

(*Pa zaver ar gouel, e weler an Tad Rektar, eur hlin dezañ war an douar, o pokad da zaoulin an Aotrou Alan ; Amalgod ha Gwezennog a dou, war aoter sant Per, e sento an oll Vretoned outañ beteg ar maro.*)

Ar ganerien

The musical score consists of three staves of music in common time (indicated by '6/8') with a treble clef. The lyrics are written below each staff:

AR GANERIEN

Ao - trou A - lan, en han Dou - e, Kle - vit ar
Vro ouz ho ker - vel Ho Pro gwas - ket ha di - rou -
e, Ho Preiz a zo var - nez mer - vel

Aotrou Alan, en an' Doue,
Klevit ar Vro ouz ho kovel,
Ho Pro gwasket ha diroue,
Ho Preiz a zo war-nez mervel !

Ar Vretoned a zo ho tud,
Ouzoh e sentint, ni hen tou
War o ano, c'hwi 'daolo brud.
Dizroit da Vro ho Tadou !

TREDE ARVEST

Oll a-unan

(An arvest-mañ a dremen er bloaz 936, e iliz koz Landevenneg, evel en eil arvest : an Normaned o-deus lakaet tud enni da ziwall ar vro).

I^a DIVIZ

HROALD hag OHTOR *(o tond e-barz o hleze en o dorn)*

Ohtor *(fallgalonet)*

An emgann a zo en e wasa ; ar Vretoned a zo eur skrij o gweled ; ar mogeriou on-eus savet ne virint ket outo d'en em gaoud beteg ennom ; an taoliou kaer o-deus gounezet e Dol, e Sant-Brieg, e Treger hag e Leon, a laka anezo da vond er-mêz anezo o-unan ; kannet e vezim ganto a-zoare ha ne jomo ket ganeom eur meutad euz an douar on-eus gounezet warnañ bremañ ez eus ugent vloaz ; piou, ma n'eo ket ar manah ez-peus degaset en deiz all, a zo e penn ar gudenn-ze ? Sell, kounnari a ran outañ ! N'on ket evid e houzañ ken, dirag va daoulagad ; kee d'e gerhad, m'her lazin, an amprevan !

Hroald

Me a oar ‘vad ez-peus leh da gousked Ohtor, med, daoust ha kaoud a ra dit e kollim nebeutoh war zigarez ma ’z-po lazet ar Breizad-se ?

Ohtor

N'eo ket da lavared, med, da vihanna, en doare-ze, em-bo gellet en em veñji ! Sell ‘ta ! med te, evid doare, a zo ouz e zivenn ?

Hroald

O ! n'her gran tamm ebed, avad ; med te ouz hel laza petra ez-po gounezet ? Koll an oll, ne lavaran ket !

Ohtor

Perag ?

Hroald

Hennez, klev mad, eo an hini a zo e penn ar Vretoned ; hennez e-unan eo ene Breiz ; hennez eo an hini en-deus dihunet ar Vretoned evel ma'z int ha lakaet anezo da vale evel ma reont ; hennez eo a ro kalon dezo pa vennont chom a-zav !

Ohtor

(bervet)

Ya ! ha me a zo souezet ganez n'ez-pije ket greet e stal outañ kerkent ha ma'z-peus e gavet. Petra ‘hedezi dioutañ ‘ta ?

Hroald

Me ‘m-eus gwelet ar galloud en-deus war ar Vretoned hag an doujañs en-deus an oll evitañ ; eur ger lavaret gantañ a lakay Breiz a-bez d'en em zevel en on eneb ; eur ger lavaret gantañ a lakay Breiz a-bez da jom a-zav.

Ohtor

Ha lavared a raio ar ger-ze, a gav dit, ma lezfem e vuhez gantañ ?

Hroald

N'ouzon ket, med goude ma ne lavarfe netra, on-eus aze eun teñzor hag a hellom da werza ker ; kas eta, en eun doare bennag, kemennadurez d'ar Vretoned emañ etre on daouarn hag e lezim anezañ da vale, gand ma lezit ganeom, diouz o zu, ledenez Kraozon, evid chom enni atao, ni hag on tud war ol lerh.

Ohtor

An dra-ze, avad , ne vefe ket re fall !

Hroald

Mad e vefe end-eeun ; peseurt pouez en-devezo, evid ar Vretoned, douar ledenez Kraozon er hrog-pouezer pa vo lakaet penn ar manah-se da zibrada.

Ohtor

Komz mad a rez ; aze emañ an dalh !

**II^{ved} DIVIZ
AR RE A OA DIAGENT ha ROLLAND ouspenn**

Rolland

Aotrou, or brezelourien a zo e gwask ha n'eus ket kalz a urz ken en o zouez.

Ohtor

Mond a ran d'o bleina ha d'o lakaad d'en em ganna gand muioh a galon. Te, degas amañ ar manah a zo ganeom er bah.

(*Rolland a ya er-mêz*).

Hroald

Gweled a-walh a rez, n'eus ket a amzer da goll.

Ohtor

Mond a ran raktal da rei da anaoud d'ar Vretoned ar pez a heder diouto evid ma hellint kaoud o manah ker yah ha ken dibistig ha m'eo bremañ, chom aze, en e gichenn, Hroald, daoust peger kaled bennag e kavfes chom en habaskter, en dro ma vezim-ni o stourm ; an teñzor on-eus ne hell ket beza hini re vad ebed d'hen diwall ; Laka anezañ eta, mar gellez, da gaoud mad ar pez a zo bet divizet etrezom ha ma ne fell ket dezañ plega, pe ma tilez ar Vretoned anezañ, gra e stal outañ gand eun taol kleze ; droug a-walh en-deus greet evdi ma vije mall e gas diwar an douar-mañ.

(*Ohtor er-mêz*).

Hroald

Ya ! ya ! greet e vo da lavarou douzit.

(*Yann a zo degaset, liammet e zaouarn*).

IIIe DIVIZ

HRALD, YANN

Hroald

Deus, ar Vretoned, pelloh, a zo o paouez degas dit ezu o helou !

Yann

N'ez ket da ober goap euz eun den reuzeudig emaoħ ober gwasa ma hellit dezañ ugent vloaz a zo !

Hroald

Ne fazian tamm. Aze emañ ar Vretoned ha gouzoud a reont en em ganna ha n'eo ket hepken ober an neuz eo.

Yann

Aze emaint ? O klask gouzoud e oan, e gwirionez perag e oa kement-se a drouz hirio, war-dro mogeriou koz an abati.

Hroald

Da Vretoned a zo aze ; abaoe sav-heol emaint kroh-oh-krog ouz on tud, med ne hellont gounid tachenn ebed ken ; lamm o-deus bet c'hoaz, n'ouzon ket e ped leh all e kredfent e vije bet êsoh dezo marteze kaoud ar hrav war gorre warnom amañ ; med eun distro louz o-deus bet ha trehet e vezint, ne vez ket pell an dale.

Yann

Daoust ha n'emaout ket aze o lavared gevrier din kement ha Menez-Hom ? Trehet int, emedout, nann ! Mar demaint aze eo anad int deuet a-benn da ziframma Breiz-Izel a-bez euz a dre ho taouarn, rag lavaret em-oa dezo dont amañ da ziweza !

Hroald

Gweled a ran ne dalv ket ar boan din nah ouzit ar wirionez. Ya, da Vretoned a zo treh deom er beg-douar-mañ, med Breiz-Uhel a-bez a jom ganoem c'hoaz ha te war ar marhad.

Yann

Breiz-Uhel ives a vezounez warnoh, kousto pe gousto, ha meravel a rin laouen peogwir an Aotrou Doue a lez ahanon pell a-walh war an douar da weled o houlaoui war va bro banniel aour ar Frankiz.

Hroald

Ma kerez e vezi lezet da vond daved da dud.

Yann

A ! o weled Amalgod ha Gwezennog, ha va Aotrou yaouank ha kaloneg Alan, o renier ; o briata, eur wech c'hoaz, ha lavared bennoz ganto da Zoue o laka da gaoud evelkent an treh, a ! pebez huñvre ; med perag e klaskit touella haanon evel-se ?

Hroald

Ma kerez e vo torret da ereou dit war an eur.

Yann

Penaoz ?

Hroald

Bez kannad ar peoh etre on diou bobl ; ra vez sinet eun unvaniez a bado da viken, etre an Normaned hag ar Vretoned.

Yann

Te a garfe e rafen ouzit eur marhad a vefe ar zilvidigez evidoh hag eun dismagañs evidom.

Hroald

Charlez, roue Bro-Hall, arabad eo dit kredi en-defe bet keuz da veza en em glevet gand Rollon.

Yann

Ya ! med n'eo ket heñvel tamm ebed ! N'eo ket gand tud hag en-doa roet lamm dezo eo eh en em gleve.

Hroald

Roet lamm dezo ! Piou a lavar dit ne vezim ket barreg dizale da gaoud adarre ar pleg war gorre ; doare ar bed eo ; lod o vond, lod o tond ; daoust ha n'eo ket eur gounid braz evid Breiz gweled ahanout o tizrei adarre leun a vuhez ?

Yann

Ha pegement a houennit evid va lezel da vale ?

Hroald

Lez ledenez Kraozon ganeom ; petra 'dalv an dra-ze d'ar Vretoned ? Netra ; eno n'eus nemed lann-doñv ha brug e-mesk ar reier ; or gouenn-dud-ni hepken evel al laboused-mor a hell lakaad o neiziou da spega eno ouz ar herreg.

Yann

Va buhez-me ne dalv ket kement hag ar reier-ze a glaskit kaoud ; ar re-ze iveau a zo eur horn eus bro ar Vretoned hag eno emañ koulz lavared kavell or broadelez ; arabad eo dit gedal ahanon-me da ober ganez eur marhad ken euzuz !

Hroald

Pebez den pennog ! skuiz out war a welan, med ma klask ar Vretoned, bremañ pa ouezont emaout amañ, diframma ahanout euz a dre on daouarn, daoust ha ne gerzi ket dre an hent frank a zigorint dit ?

Yann

N'anavezez ket anezo ; pa ouezint emaon amañ e klaskint, sur a-walh, dont war va zikour, med arabad kredi koulskoude e vefent o vond da jom a-zav, a-greiz ar stourmad, war zigarez mired din eur vuhez hag a dalv eun tamm mad nebeutoh eged hini an disterra euz ar baotred dispost ha kaloneg ma'z int oll !

Hroald

Reuzeudig ma'z out. Kastizet e vezi evid da gomzou divergont ; ar hleze-mañ a zibenno ahanout ne vo ket pell an dale, ha da dud, bremaig, pa bignint amañ ne gavint nemed eur horv beuzet en e wad ; med, n'on ket evid kredi e hellfent beza ker pennog ha ma'z out da-unan.
(An neuz a ra da vond er-mêz hag e chom a-zav).

Ne vo ket pell, evid doare, e vo gouezet an traou, rag setu eur Breizad, heb e armou ha mouchet o tond etrezeg amañ, bleinet gand daou euz on tud ; eun hanterour eo heb mar ebed ha bremaig e klevi gantañ an nevezentiou.

Mond a ran d'e ziambroug.

(Mond a ra er-mêz).

IVe DIVIZ

Yann
(e-unan)

Va Doue, petra a zo o vond d'en em gaoud ganen adarre ‘ta ! Petar e teu ar Breizad-se amañ ? Ma klevfen gantañ, da vihanna, eur helou bennag diwar-benn an traou kaer o-deus greet ! Marteze e klevin gantañ eo beo atao va breur karet Amalgod ? Med sell ‘ta ! Eñ e-unan eo ! Gand ma vezò war evez, da vihanna, en aon da werza e vro. Eno emañ an dalh !

(Hroald a zegouez en eur ren Amalgod, dre an dorn. Amalgod a zo mouchet e zaoulagad).

V^{ved} DIVIZ

YANN, HROALD, AMALGOD

Hroald

Emaom en em gavet. Petra leverez euz ar pez on-eus kinniget deoh ?

Amalgod

A-raog lavared netra e rankan gouzoud piou euz on tud a zalhit en doare-ze ?

Hroald

(*a lamm al lienenn diwar zaoulagad Amalgod*)

Te 'gave dit, marteze, edom o klask liva gevier ; sell mad outañ ; setu aze ar manah dirazout ; anaoud a rez anezañ ?

Amalgod

Ya ! eñ eo ; hen anaoud a ran.

Hroald

Ha mad, ha neuze ? Petra 'ri ?

Amalgod

Gwelom da genta hag asanti a raio.

Hroald

Ha ma ne ra ket ?

Amalgod

Ma ne ra ket ?... (*Selled a ra ouz Yann da weled petra da lavared. Yann ne fiñv tamm.*)

Da Hroald : Daoust hag on lezel a hellfes on-daou hepken eur pennad ?

Hroald

Ya ! ya ! Mar kirit ! Livirit dezañ ar pez a ginnigom ha pouezit warnezañ evid ma kavo ma kavo mad ar marhad hag e lezim anezañ da vale. Ma ne deuez ket a-benn euz da daol, ne vo greet droug ebed dit ; - lezennou ar brezel hen divenn, rag an hanterourien a dle beza lezet didrabs atao, - med selaou amañ ganen, eñ a vo raktal dibennet dirazout hag evid da binijenn e kasi e benn ganez da ziskouez d'on tud ha d'az re penn an hini a laka ahanom da gaoud koll war goll, eur pennadig a zo. Bremañ en em glevit mad ho-taou ; me a zo o vond da ober eur sell ouz an emgann ; med, grit dillo ar pez ho-peus da ober !
(*Mond a ra er-mêz*).

VI^{ved} DIVIZ

YANN, AMALGOG

Amalgod

(*o vriata e vreur*)

Va breur !

Yann

O ! Amalgod ! Abaoe an amzer ma n'am-oa ket da welet ; hag ho tro ?

Amalgod

An Aotrou Lan a zo deut ganeom ha kaer eo, sell, da weled e penn ar Vretoned, mantruz !

Yann

Lavar din 'ta ha gwir eo e sav Breiz euz he bez ?

Amalgod

Ya ! eun troad dezi a zo er-mêz ha ne vo ket pell e vezint o-daou ; dre-oll e flastrer al laeron e Sant-Brieg, e Traoñienn ar C'hwiled, e Plourivo, e Runeven e Plouider ; ar re o-deus gellet sacha o skasou ganto a zo kroget kement a aon enno m'int pignet en o bagou da zizrei d'o bro.

Yann

Meuleudi da Zoue en-deus greet en or heñver ar pez a houennen outañ keid all a oa !

Amalgod

An Aotrou Lan ha Gwezennog a zo aze e penn ar Vretoned ; ne vo ket pell e vo stlapet an Normaned, war o fenn, er mor, nemed chom a rafe o eskern, dre aze, da wenna, war an tornaot ; Breiz-Izel a-bez he-deus torret he ereou ha n'eus nemedout-te ken, he salver, hag a veze liammet.

Yann

Laouen on ha mervel a rin e peoh pa welan an traou o trei da vad.

Amalgod

Ne varvi ket ; me n'on deuet amañ nemed evid da zigabestra !

Yann

O ! Amalgod ! Mar deo red evid beva gwerza va bro, gwell eo ganen mervel !

Amalgod

Daoust ha n'ez-peus ket gouzañvet a-walh eviti ?

Yann

Nann, peogwir, n'eo ket diframmet en he fez, c'hoaz, mad a-walh, euz a dre daouarn an diavêzidi !

Amalgod

Evel en harlu e vezint ma rankont beva el lanneier gouez a houennont !

Yann

Petra leverez ? Eur vagerez brezelourien a zavint eno hag a nijo ahano goude-ze, dalhmad atao, war-zu pevar horn ar vro. Arabad eo lezel peg da dreid an dud-se e Breiz, rag anez, a-raog nemeur amañ, emañ adarre ar freuz hag an dispaha e-barz er vro. Peogwir ez oh ar vistri er brezel, goulennit iveau beza ar vistri e Breiz.

Amalgod

Fellou a ra dit mervel eta, p'emañ ar Vretoned, lorph enno, da veza bet treh eur wech all, o hedal gweled ahanout.

Yann

Ra vezo Breiz ken beo-buhezeg da genta ha mestrez war he oll douarou ha zoken war ar reier pella er mor a ra an dro dezo evel ken aliez a vén harz : setu va youl ha va ger diweza !

Amalgod

Soñj eta ennout da-unan hag er vignoned a zo ouz da hedal.

Yann

Lakaet em-eus, en eur geñver, o mad ha va hini ; gra va gwella gourhemennou dezo ha lavar dezo em ano kenavo 'r baradoz. Ma tougez bremaig va fenn, leun-wad, beteg enno, lavar dezo eo bet glebiet an daoulagad-se gand daelou a anaoudegez vad e-keñver Doue endeus benniget o labour ; lavar dezo eo bet diweza youhadenn a gouezas euz va genou eur youhadenn a levenez o weled an taoliou kaer a reent ; lavar dezo eo brasa c'hoant va halon o gweled o peurgas da benn o hevridi, hep koueza e unan pe unan euz an torfejou-ze a daol dismogañs war an dud a vrezel.

Amalgod

A ! mad, va breur, peogwir emañ an traou evel-se ganez, e varvim on-daou, rag me, pa vo lavaret ar wirionez, n'on deuet amañ nemed evid da zavetei pe jom da verval ganez, unan a zaou !

Yann

Gweled a ran e karez ahanon, med a-walh eo e varvfe unan. Chom da ober vad d'az pro keit ha ma helli !

Amalgod

Ne garfes ket evelato e welfen gwad va breur o strinka warnon hep klask e zivenn ; ne garfes ket ez afen da zougen, e beg eur forh, da benn gwadeg da lakaad on tud da fallgaloni hag an Normaned da hoarzin deom ! Hen ober a rafes da-unan ? Ne lavarez ger ? Gwenn out evel eun tamm paper... Mad ! me n'her grin ket iveau. Ma ne fell ket dit e vefe toueziet da wad gand va hini, ma ne fell ket dit gweled Breiz o ouela, daoust dezi da veza bet treh d'he enebourien, kement a spern a gav en he lore, lavar ar ger a dorro da ereou hag a roio din levenez ha youl da veva eur pennad all c'hoaz !

Yann

(goustad, goude beza greet eun tammig ehan).

Nann, nann, beteg penn ; red eo mond beteg penn ; red eo rei kement ha ma heller rei hag en em rei an-unan goude-ze, peogwir amzer-da-zond or Breiz her goulenn !

Amalgod

O ! pebez den a rez, te, Yann ; kaer az kavan zoken pa vennez va lakaad da zizeha war va zreid.

Yann

Pedom, va breur ! Ma ne hell ket Doue or zavetei on-daou, ra deurvezo gantañ, da vihanna, rei dit-te nerz da veva evid ar vro ha din-me nerz da vervel eviti.
(*Hroald a zegouez*).

Amalgod

(*ouz e weled*)

O ! setu-eñ ! Ankeniet on, n'on ket evid lavared pegement ; petra 'livirin-me dezañ ?

VII^{ved} DIVIZ

YANN, AMALGOD, HROALD

Hroald

Tankerru ! Kaer o-deus bet or brezelourien derhel goeñv³, n'om ket evito ; Ohtor a zo trehet ha nemed ar manah-mañ a deufe war or zikour emañ greet ganeom e Breiz-Izel ; manah, petra 'ri ?

Yann

Her gouzoud a rez.

Hroald

Nah a rez ober ar marhad ? (*O komz ouz Amalgod*). Ganez-te, da vihana, e hellin en em gleved marteze ?

Amalgod

(*goude eur pennadig ehan*)

Nann !

Yann

Va Doue !

Hroald

(*o tispaka e gleze*)

Kee war da giz, te, ha lez ahanon d'en em veñji ; gortoz, bremaig ez-po da gas ganez ar penn a hedezi ; ne vo ket pell an dale.

Amalgod

(*en em lakaad a ra etre Yann ha Hroald*)

Gra 'ta da daol, ma kredez, med arabad dit gedal evelato, e rofen an dorn dit da ober eun heveleb torfed ! An daouarn-mañ, kleo, ne vezint ket ruziet gand ar gwad a fell dit skuilla ; milliget e vefent evid atao goude-ze, rag ruziet e vefent gand gwad eur breur. Laz ar Breizad-se 'ta, ma kerez, med a-raog skei gantañ e ranki skei ganen-me da genta ; laz ahanom on-daou zoken, ma kerez, kement hag ober, ma vezim unanet er maro, evel m'om bet unanet e-doug or buhez pa oam o poania evel m'on-eus greet da lakaad or Bro war he zu.

Yann

Amalgod, en em denn !

(*Mond a ra etrezo o-daou. Amalgod a bella anezañ*).

Hroald

C'hoant ez-peus ? A ! Mad !

(*Sevel a ra e gleze pa zegouez Rolland*).

³ goeñv : ?

VIII^{ved} DIVIZ

AR RE A OA DIAGENT, ROLLAND

Rolland

(*o troha warno*).

Hroald, eun den yaouank a deu amañ, d'ar red ; hen anaoud a reer, e doare, rag youhal a reer warnañ dre ma teu : Wilfrid eo, ma ne fazian ket ; gellet en-desu en em zacha ezu adouez ar Vretoned hag ouz da glask emañ : setu-eñ.

(*Rolland a ya er-mêz*).

IX^{ved} DIVIZ

YANN, AMALGOD, HROALD, WILFRID

Amalgod

(outañ e-unan)

Wilfrid a zo mab dezañ ta ; daoust ha Doue a vefe o tond war or zikour ?

Yann

Siwaz !

(Wilfrid a deu)

Wilfrid

(a en em daol etre divreh Hroald, a jom heb ober van outañ).

A ! tad, pell a oa n'em-oa ket ho kwelet ! Goude an emgann e oa kement a lorf er Vretoned ma 'm-eus gellet tehed diouto, hep beza gwelet gand hini ; med, mall-braz eo deom en em denna ahann rag ar Vretoned o-deus bet ar gounid ha dodn a reont etrezeg amañ d'an tan-ruz ; pignom eta buan war or bagoud rag anez emañ greet ganeom !

Hroald

(o vond war e giz)

Gortoz, lez ahanon da ober eru hempenn da hemañ, da genta !
(Mond a ra war-raog, e gleze en e zorn).

Wilfrid

(oh ober dezañ chom a-zav).

Tad, o vond da ober petra emao ? ar re-ze eo o-deus savetaet ahanon ; anez an daou-ze, e oan malet, p'oan bet tapet amañ bremañ ez eus eur pennad ! N'ez-peus ket ankounac'haet an dra-ze c'hoaz evelato ? Lez anezo da vale peogwir n'o-deus greet gaou ebed dit, hini anezo !

Hroald

Nann ! nann ! kee a-dreñv ; re a gounnar o-deus lakaet ennon !

Wilfrid

(oh en em deuler war e zaoulin)

Tad, daoust hag evel-se e karit ahanon ? ; truez a houllennan ouzoh evito ; setu-me e harz ho treid, o pokad d'ho taoulin ; ma karit ahanon eun draig bennag, n'it ket da ankounac'haad o-deus bet tro iveau, o-unan, d'am laza ha n'o-deus ket greet !

Hroald

Pe veo pe varo e vi, te, petra 'ra ze din ?

Wilfrid

(o sevel en e zav)

Va Doue ! petra 'glevan ? Va nah a rit evel-se ?
(Chom a ra en e zav sonn dirag Hroald).
Mad, ma fell deoh a-grenn laza unan bennag, lazit ahanom, on tri amañ diohtu.
(Hroald a lez beg e gleze da steki d'an douar).

Hroald

C'hoant ez-peus ? n'eo ket diêz ; med klev amañ ganen-me, va faotr, te n'out ket bet mab din biskoaz ; te n'out nemed unan euz o zud, am-eus laeret euz a dre daouarn da vamm o kredi em-bije gellet ober eun Norman ahanout ; med n'out nemed eur holl-bar a ha n'em-eus ezomm ebed ahanout ken.

Wilfrid

Petra 'livirit ? Breizad on ? pebez enor ! bremañ 'vad e ouezan petra am-eus da ober.
(Paka peg a ra en e gourgleze ha sevel a ra anezañ war Hroald etre ma tap Amalgod dorn Hroald da ziframma e gleze euz a dre e zaouarn. Yann a gouez d'an daoulin).

Amalgod

Sko gantañ 'ta Wilfrid, ma'z ay pelloh da rouantelez ar gozed !

Hroald

Malloz ruz ! lazet on ganto ! A ! A !

X^{ved} DIVIZ

Amalgod

Yann, sav ; ar peb gwasa a zo greet ha beo out c'hoaz a-drugarez Doue ! Ar Vretoned a zo o vond d'en em gaoud. (*Terri a ra ereou Yann*). Eur gopr kaer a ra Doue dit hizio evid beza dalhet penn evel ma'z-peus da enebourien da Vro.

Yann

Ar hudennou rouestla da lagad an den, Doue, en eur hoari, a deu a-benn d'o diluzia. Gwel penaoz en-deus degaset ar paotrig-se aze war or zikour ; anez edo greet ganeom ; o ! Wilfrid, deus war va halon ; krena a rez c'hoaz, paotr paour, goude an taol ez-peus skoet gand an Norman-ze ; bez dienkrez, va mab e vezi hiviziken.

Wilfrid

Eun dra bennag a lavare din atao ne helle ket an den kriz-se beza va zad... ha koulskoude me am-eus ho kwerzet o klask tremen dioutañ, p'edoh o paouez savetei din va buhez ; pardonit ahanon en an' Doue !

Yann

O ! paotr paour !

(*Ar ganerien er-mêz*)

Gwir Vretoned, tud a galon, war-zao...

Nag a vad a ra ar han-ze d'am halon bet ker strafuillet all hirio !

XI^{ved} DIVIZ

ALAN, GWEZENNOG, hag AR VRETONED ALL A ZEGOUEZ

Oll

(*o tegouezoud*)

Gloar da Zalver Breiz !

Yann

(*o starda daouarn Alan*)

Ahanta, Alan, laouen on o weled n'oh ket eet a-eneb ho kêr ; klevet ho-peus eta mouez ar vro du-hont war zouar an harlu ?

Alan

Ya ! Tad, dre m'ho-poa va lakaet d'he anaoud ez-vihanig eo bet êsor a ze din he hleved ; n'em-eus ket ankounac'haet c'hoaz, daoust ma'z eus ugent vloaz abaoe ar pez a lavareh din p'edon o kimiada diouzoh ; med Breiz a vije bet e kañv hizio, da unan euz deiziou laouenna he buhez, ma ne vijeh ket bet aze d'or gweled ; Doue a zo bet mad evidom ; ra vez benniget !

An oll

Ya ! Mil bennoz dezañ !

Alan

Med n'eo ket a-walh, paotred ! Breiz-Izel, evid gwir, a zo torret he ereou, med Breiz-Uhel a zo mahagnet atao gand seulioù pounner an diavêzidi ; war-dro an Naoned ha war-dro Roazon ez eus anezo c'hoaz diouz an druill. Ohtor n'eo ket kouezet war an dachenn ; teheth e tle beza etrezeg eno ; redom war e lerh ! Breiz-Uhel a zo Breiz iveau koulz ha Breiz-Izel. Arabad e chomfe eun Norman enni kennebeud.

An oll

Gwir eo ! Gwir eo !

Alan

Dao adarre eta, paotred, ha beteg penn !

An oll

Ya ! ya ! beteg penn ! Argad ! argad !

(*Ar gouel a gouez*).

GWERZ YANN LANDEVENNEG

IVe KEVRENN

Deut eo an Aotrou Lan en-dro,
Gantañ oll dudjentil ar vro.

D'an Norman, na pebez kerse,
E Treger, Leon ha Kerne.

Roazon a oa gand an Naoned,
Daou neiz c'hoaz leun a Normaned.

Lan euz Breiz-Izel gand e dud
A red hag o zap en o glud.

Peurdrehet eo an Normaned.
Breiz a-bez 'zo d'ar Vretoned.

Lan eo an den, Lan al Louarn,
N'eus den e Breiz, gwell d'he gouarn.

Stourmom ha pedom a-zevri
Da benn ez ay or hevridi !

PEVARE TRA A WELER

Kent ma sav ar gouel.

Ar Homzer

(a lavar)

War an Normaned, Lan a sko,
E Dol, Sant-Brieg, PLourivo,
E Runeven ha tro-war-dro.

Breiz-Izel a zo diframmet
A-dre o daouarn milliget ;
Breiz-Uhel c'hoaz a jom gwasket.

'Vel eul luhedenn Lan a red,
An Tad Yann gantañ, a-gevred,
Da zieubi kêr an Naoned.

Ugent vloaz 'oa m'edont enni,
Siwaz oh ober o mistri ;
N'oa ti ebed heñvel ouz ti.

Truezusa tar da weled,
Drez o sevel o-doa stanket
Hent an iliz-veur distoet ;

Gand e gleze Lan a zrohas
Eun hent d'e dud a zigoras,
Hag, en iliz, pell e stouas.

War e zaoulin eh en em daol,
Da bedi sant Per ha sant Paol
Da veza barreg euz e daol.

Kerkent ha m'eo savet ar gouel e weler an Aotrou Alan, skoaz-ha-skoaz, gand an Tad Yann, daoulinet dirag aoter vraz iliz-veur an Naoned, eur bern brezelourien a bep tu dezo.

AR GANERIEN

AR GANERIEN

net, Ni ho ped 'vit hor Bro, Ken, i - zel dis - ken - net

AR GANERIEN

net, Ni ho ped 'vit hor Bro, Ken, i - zel dis - ken - net

En hoh iliz disto,
Aotrou Krist, daoulinet,
Ni ho ped 'vid or Bro,
Ken izel diskennet.

Breiz a zo kastizet
Evid he fehejou ;
Gouela 'ra d'he fehed ;
Truez ouz he daerou.

Pa vezo restaolet
Dezi he sked gwechall
Ho kroaz enni bepred
A zo sonn ha divrall !

PEVARE ARVEST

Beteg penn !

An arrest-mañ a dremen d'an deiz kenta a viz Eost 939, e koad kastell Treent (hizio Trañs), harp ouz Dol.

I^a DIVIZ DERIG ha GWEZENNOG

Derig

Pegen tomm eo hizio an amzer !

Gwezennog

Reded a raio ar hwezenn diouzom adarre bremaig !

Derig

Arabad beza souezet e vefe ken tomm-ze p'emaom e miz Eost !

Gwezennog

E miz Eost, ya, kement ha beza !

Derig

An deiz kenta a zo hizio !

Gwezennog

Gwir eo ! Feiz ! en deiz all, en Naoned, n'on-doa ket bet a riou kennebeud.
Evidon-me e oan dirañvet gand ar zehed !

Derig

N'edos ket da-unan ha gwasa pez a oa n'oاد ket evid kaoud eur banne dour e neb leh !

Gwezennog

A-drugarez Doue, an Aotrou Lan, o weled n'oam ket evdi mond ken, a gouezas d'an daoulin hag a en em erbedas jkaloneg ouz an Itron Varia evel ma oar hen ober ; kerkent e savas en e zav, laouen evel ar Spered Santel, hag o tiskouez al leton, el leh m'oa bet daoulinet : « Toull aze, emezañ... » D'ar baladenn genta, an douar a oa leiz, d'an eil e oa gleb, d'an drede edo an dour o reded aradenn euz an eienenn nevez, ker sklêr ha dour stivell !

Derig

Me a garje beza bet war al leh da weled eun heveleb burzud ! Anad eo emañ an Aotrou Doue a-du ganeom, an dra-ze hepken hen diskouez splann !

Gwezennog

Kement-se a hellez kredi a roas kalon d'ar Vretoned ha kêr a-bez a oe riñset ne oe ket pell an dale !

Derig

Gand ma teuim ken dillo all a-benn euz on taol hizio eo !

Gwezennog

Ya ! Gand ma vezim emberr ken dibistig ha ma'z om bremañ, eo mad !

Derig

Eur freill am-eus hag a 'z aio en-dro !

Gwezennog

O ! bez dineh, va hini-me ne hoario ket re fall kennebeud.

Derig

Med e-leh pennou ed, pennou Normaned eo a zornim !

Gwezennog

Hag ereou Breiz a beurdorrim e mil damm !

Che ! me 'glev eun tamm trouz ! unan bennag a zo o tond.

Derig

An Aotrou Lan eo evid doare !

II^{ved} DIVIZ

DERIG, GWEZENNOG hag ALAN

(meneh ha tudjentil ouz e heul)

Lan

Ahanta, tudou, n'eo ket dizroet Ronan atao !

Derig

Nann ! aotrou ! Med n'ho-peus ket a ezomm da veza nehet gantañ ; hennez ne zaleo nemed ar pez a zo dleet !

Azen red eo her lavared, en-deus kavet adarre ar pabor braz Ohtor eun neiz diouz e zoare !

Gwezennog

Dineizet e vo, gweled a reoh, ha ne vo ket pell c'hoaz !

Lan

Sellit pebez mogeriou ledan ha pebez touribellou uhel en-deus ar hastell-ze !

Gwezennog

Ha goude ma vefent an hanter uhelloh hag an hanter ledannoh, ni a lammo dreisto hag a dapo al labous en e glud !

Derig

Eun dorna a vo greet dezañ.

Gwezennog

Da zeiz kenta a viz Eost e vo ar peurzorn ganeom, er bloaz-mañ, Aotrou Lan !

Derig

Ni i C'hwi 'oar, n'eo ket paotred diwar-lerh om !

Gwezennog

Nag a draou sebezuz on-eus gwelet evelato en tri bloaz diweza-mañ. e Dol eo on-doa skoet on taoliou kenta, bermañ tri bloaz, ha setu-ni harp ouz ar gêr-ze, peurhreet on tro Breiz ganeom ha skubet brao-braz ar Vro, heb ma vefe chomet eur horn euz on dilerh.

Derig

N'oa ket re abred, an amprevaned 'zo anezo !

Lan

An taol gwasa a zo c'hoaz da ober ; ar re-ze a zo ker stag hag ar brennig ouz ar herreg ; diwallit, me a gav din ho-peus kalz re a fiziañs ennoh hoh-unan ! Amañ e heller beza difeskinet⁴ c'hoaz !

Gwezennog

⁴ difeskinet : ?

Nann ! nanna ! Aotrou Lan, a-raog an noz hizio, Breiz a-bez, adaleg Roazon, tre beteg Lomaze Penn-ar-Bed, a vo d'ar Vretoned !

Lan

Ya ! tud kaloneg ma teurvez gand an Aotrou Doue dont adarre war or zikour ! Lakom or fiziañs ennañ, med taolom evez iveau koulskoude ! War zaou hanter emaom ; greom ol lod, eñ a raio e hini !

Dres, setu an hini a heden.

(*Ronan a zegouez*).

III^{de} DIVIZ

AR RE A OA DIAGENT ha RONAN

Lan

Ahanta, Ronan, penazo emañ an traou ganto ?

Ronan

Greet em-eus an dro d'ar hastell ; an noriou a zo digor a-hed o fenn ; an Normaned a zo dienkreñ meur ; cholori a zo ganto. An dourvel, moarvad, eo o laka da veza laouen ha ma'z int ; ar henta 'r gwella eo koueza warno.

Mad eo, Ronan ; klevit amañ ganen bremañ neuze ha kasit va urziou d'ar re oll 'zo dindannoù.

Gwezennog

Gourhemennit ; greet e vo penn-da-benn ar pez a leveroh.

Setu eta : livirit d'ho tud darhel gwenv⁵, en emgann-mañ, muioh egred biskoaz peogwir e tle beza an diweza, - dre garantez evid o Doue en-deus aozet evidom eur vro ker kaer ha Breiz ; dre garantez evid o Zent on-eus ranket kas o relegou pell diouz douar kuñv o havell ; dre garantez evid o herent a zo skuiz en harlu hag a gav c'hwero ar bara n'ema ket gwiniz Breiz ouz hen ober. Livirit dezo beza paotred taer ha dispont ; petra eo maro unan ha maro kant pa jom beo ar vro ha pa gendalh ar ouenn ! Livirit dezo skei war al laer, skei eeun, skei mibin, skeid kaled ha skei hep paouez, ken na on-devezo bet an treh hag an treh a rankom da gaoud, aze n'eus ket da lavared nann !

An oll

Ya ! ya !

Lan

(*o trei ouz Yann*).

C'hwi, Tad, chomit aze, gand ho meneh ha pedit ma vo Doue a-du ganeom adarre, evel m'eo bet beteg henn !

⁵ darhel : derhel

IV^{ved} DIVIZ

AR VENEH (*o-unan*)

Yann

O Doue ! ar brezeliou santel, kennerzit anezo ! Na pegen trist ne vefe ket ar bed ma ne vefe mui war an douar Breiz ebed !

Poblou a zo en-dro deom ha ne glaskont nemed eun dra : gounid arhant ; ni, Bretoned, gand m'on-devez peadra da ober on treuz a vez laouen ; troeta ma'z om eo war ar madou spered hag or ger a-bell zo eo :

Gwell eo deski mabig bihan
Eged dastum madou dezañ !

Or zent koz eo o-deus on troet evel-se ; i eo o-deus roet deom ar pleg kaer-ze a laka an den da veza dennoh⁶ ; i eo o-deus roet deom eskell da nijal dreist fank ha spern ar bed-mañ etrezeg kement a zo gwir, kement a zo kaer, kement a zo mad. O ! Doue ! Mil bennoz deoh d'o beza degaset davedom.

Ar veneh (*oll a-unan*)

O Doue ! mil bennoz deoh d'o beza degaset davedom.
(*Kleved a reer eur youhadenn spontuz o tond euz a-du Kastell Treent*).

Katwaran

Tad, me 'm-eus aon !

Yann

Pedom, va mab, ha n'az-pezo ket a aon !... O Doue ! dalhit Breiz, bro ar zent, en he sav ; grit ma vez treh d'he oll enebourien hizio, warhoaz, hag euz an eil kantved d'egile ; ma kouezfe Breiz, ar Feiz a deufe diskar enni iveauz ; « eur piled nebeutoh e vefe an Iliz katolik, eun tour-tan nebeutoh evid ar poblou da zond war aotchou ar hournaouog, eur steredenn nebeutoh war an hent a gas da Vethleem ha da Rom⁷. »

O Doue ! adsavit hag harpit Breiz da virviken.

Ar veneh (*oll a-unan*)

O Doue ! adsavit hag harpit Breiz da virviken !

Yann

Sent ha sentezed Breiz, adsavit hag harpit ho pro !

Ar veneh (*oll a-unan*)

Sent ha sentezed Breiz, adsavit hag harpit ho pro !

⁶ dennoh : derez uhelloh ar ger "den".

⁷ da Vethleem ha da Rom : notenn el leor orin : *Ar en Deulin*, p. 18.

V^{ed} DIVIZ

AR VENEH, GWEZENNNOG hag ALAN

Gwezennog

(*berr warnañ*)

Tad Yann, an Aotrou Lan, e-unan, a deu da zegas deoh ar helou mad !

Alan

(*o starda dorn an Tad Yann*)

Eet eo an traou da vad ha deuet om pelloh a-benn euz on diweza enebourien.

Yann

Eur helou, hennez hag a lakaio kalonou an oll Vretoned da dridal !

(*Kleved a reer youh*).

VI^{ved} DIVIZ

AR RE DIAGENT hag AN OLL VRETONED ALL

Alan

Petra a zo c'hoaz 'ta ?
Piou eo an den-ze ?

Goulhen

(*Goulhen ha Ronan a zo krog e Ohtor, unan a bep tu*).
Ohtor eo ! paket on-eus anezañ p'edo o vond d'en em laza.

Alan

A ! mad ho-peus greet mired outañ !

Ohtor

Aotrounez, lazit ahanon ! eun aluzenn a rafeh din !

Alan

O kalsk divenn on tra emaom ha nann o klask laza ! Kaset e vezoh raktal beteg ho lestr hag
arabad e vefeh gwelet ken war on aotchou diwar hizio.

Ohtor

Bezit dienkreiz, aotrounez, n'ho-pezo ket a ezomm da skuba ken ho Preiz, war va lerh,
diwar an taol-mañ, e hellit kredi.

Alan

Eur wech ma vezoh en ho pro, ar Vretoned n'o-devezo droug ebed ouzoh ken ! Peb labous
e neiz, peb den e di, ha pep pobl he bro ; eno hag eno hepken emañ an urz hag ar peoh ! braz
a-walh eo an douar da veza oll vugale Doue.

Ohtor

Bretoned, n'om ket evidoh ! eun nerz dreist nerz an den a rankit da gaoud rag anez, sur a-
walh, n'ho-pije ket on trehet evel m'ho-peus greet !

(*Ohtor a ya er-mêz etre Goulhen ha Ronan*).

VII^{ved} DIVIZ AR RE DIAGENT, OHTOR, GOULHEN ha RONAN

Alan

Gwir e lavar an den-ze ; anez Doue, biken n'on-divije gounezet an taol emaom o paouez gounid hag a-greiz kalon e lavaran : meuleudi dezañ !

An oll

Meuleudi da Zoue.

Alan

Tad, ho pedennou o-deus lakaet war on tal eun harisiegez hag en or halon eun nerz ha ne anavezem ket ! Bennoz deoh. (*Starda a ra e zorn d'an Tad Yann*).

Derig

C'hwi eo an hini en-deus digoret e hent d'an Aotrou Lan !

Lan

C'hwi eo gwella skoaz he-deus Breiz.

An oll

Ya ! ya !

Yann

Skoaz wella Breiz eo Doue ; ar burzudou c'hoarvezet en tri bloaz diweza-mañ tremenet, hen diskouez re vad ; ar Vretoned n'hen ankounac'hant ket, pa zeskint an eil rumm gand egile, penaoz e teuas o zud-koz da veza a-nevez mistri e Breiz d'an deiz kent a viz Eost 939 hag an deiz-se m'eo bet torret ereou o bro a vezо evito eun deiz gouel a virint euz an eil kantved d'egile.

Ar re all (oll a-unan)

Ya ! ya ! dleet eo !

Yann

Ha bremañ, Amalgod, va breur, kemer da delenn ha sav eur han, d'ar henta goude Doue a laka hirio or Breiz da derri he hañv a bemp bloaz warn-ugent hag a zibaboh oll...

(Ar re all, oll a-unan, *a denn o hlezquier hag a laka eur hlin d'an douar. Yann a gemer ar gurunenn a ginnig dezañ Wilfrid hag a laka anezi war benn an Aotrou Lan, en dro ma laka Derig ha Gwezennog e vantell a zuk war e ziskoaz.*)

Hag a zibabom oll.

Yann

Da ren ho pro, en amzer ar peoh, evel m'en-deus greet en amzer ar brezel.

Ar re all (oll a-unan)

Ya ! ya ! Buhez hir d'an duk Alan ha Breiz da virviken !

KANAOUENN ALAN AL LOUARN

Allegro non roppo. Tennet euz ar Barzaz Breiz.

KANAOUENN ALAN AL LOUARN

Allegro ma non troppo *Tennet eus BARZAZ-BREIZ.*

Al lou-arn bar - vek a glip, glip, glip, glip, glip er c'hood;

glip, glip, glip, glip er c'hood Goa ! Ko - ni kled a

rall - vro ! lemme dremm e zaou - la gad ! Goa

Ko - ni - kled a - rall - vro ! lemme dremm e zaou - la - gad.

Al louarn barveg a glip, glip, glip, glip, gup er hoad ;
Goa ! konikled arall-vro ! lemme-dremm e zaoulagad !

Ar Vretoned a welis o lemma o filzier,
Nann war eur mén higolenn, med war gein eur riblaer !

Ar Vretoned a welis o vedî er-mêz hir,
N'eo ket gand filzier-strob, med gand klezeier dir.

N'eo na gwiniz, na segal, med pennou Normaned,
Eo a drohe dizamant binviou ar Vretoned.

Ar Vretoned a welis o torna o leuriad
Ha diouz penn blouh an Norman ar pell o nijellad.

Ha n'eo ket gand fustou prenn e vah ar Vretoned
Med gand sparrou houarnet ha gand treid ar virhed.

Eur youahadenn a glevis, youhadenn ar peurzorn
Adaleg kreh sant Mikêl, ha beteg traoñ Elorn.

Adaleg ti sant Weltaz, tre beteg Penn-ar-bed,
E pevar horn an Arvor, ra vo Alan meulet.

Ra vo meulet al louarn a amzer da amzer
Ra vo kanmeulet Alan, Penn Breiz hag he Salver.

